

Thuiiz[®] *bij*
KINDEROPVANG

Meldcode

Huiselijk geweld en kindermishandeling

INLEIDING MELDCODE.....	4
DEFINITIE KINDERMISHANDELING	5
<i>Wanneer is er sprake van mishandelen en wanneer van pedagogisch straffen?</i>	5
VERANTWOORDELIJKHEDEN EN TAKEN BINNEN THUIZBIJ KORTENHOEF.....	7
<i>De pedagogisch medewerker (pm)</i>	7
<i>De leidinggevende</i>	7
<i>Directie</i>	7
VORMEN VAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING	8
ROUTE BIJ SIGNALLEN VAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING	9
STAPPENKAART	9
TOELICHTING ROUTE BIJ SIGNALLEN VAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING	10
<i>Stap 1: In kaart brengen van signalen</i>	10
<i>Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen van “Veilig Thuis” (AMK)</i>	11
<i>Stap 3: Gesprek met de verzorger</i>	11
<i>Stap 4: Weeg aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling</i>	12
<i>Stap 5: Beslissen aan de hand van afwegingskader</i>	12
HET AFWEGINGSKADER	12
AFWEGINGSKADER, SCHEMA	13
UITWERKING MELDNORMEN IN VIJF AFWEGINGSVRAGEN IN STAP 4 VAN DE MELDCODE	15
DEFINITIES EN VOORBEELDEN ACUTE, STRUCTURELE ONVEILIGHEID EN DISCLOSURE	15
<i>Acute onveiligheid</i>	15
<i>Structurele onveiligheid</i>	16
<i>Disclosure</i>	16
WANNEER IS HULPVERLENING (OOK) MOGELIJK?	17
WETTELIJKE VERPLICHTINGEN.....	18
BEROEPSGEHEIM EN WETTELIJK MELDRECHT	18
<i>Algemene zwijgplicht</i>	18
<i>Wettelijk meldrecht</i>	18
VERANTWOORDELIJKHEID	18
<i>Jaarlijkse scholing</i>	18
DOCUMENTATIE EN VERTROUWELIJKHEID BINNEN DE MELDCODE	18
DESKUNDIGHEID EERGERELATEERD GEWELD/MEISJESBESNIJDENIS	18
VERWIJSINDEX RISICOJONGEREN	18
NA DE MELDING	19
INTERNE EVALUATIE	19
ROUTE BIJ SIGNALLEN VAN MISHANDELING DOOR EEN BEROEPSKRACHT	20
MELDING DOOR EEN MEDEWERKER OVER DE HOUDER ZELF	20
MELDING DOOR EEN VERZORGER OVER EEN MEDEWERKER OF LEIDINGGEVENDE	20
LEESWIJZER	20
STAPPENPLAN	21
<i>Stap 1a: Signaleren</i>	22
<i>Stap 1b: Direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij houder</i>	22
<i>Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur</i>	22
<i>Stap 3: Aangifte doen</i>	23
<i>Stap 4: Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie</i>	23
<i>Stap 5: Nazorg bieden en evalueren</i>	24
PREVENTIEVE MAATREGELEN	24
<i>Scholing</i>	24
<i>Screening personeel</i>	24
<i>Transparant werken</i>	24
<i>Open cultuur</i>	24
ROUTE BIJ SIGNALLEN SEKSUEEL OVERSCHRIJDEND GEDRAG KINDEREN ONDERLING.....	25
STAPPENPLAN	26
<i>Stap 1: In kaart brengen van signalen</i>	27
<i>Stap 2: Melden van het gedrag bij leidinggevende</i>	27
<i>Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag</i>	27
<i>Stap 4: Maatregelen nemen</i>	28
<i>Stap 5: Beslissen en handelen</i>	28
<i>Stap 6: nazorg bieden en evalueren</i>	29

SEKSUELE ONTWIKKELING VAN KINDEREN EN GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG	29
TERMINOLOGIE EN DEFINITIE	29
WANNEER IS SEKSUEEL GEDRAG GRENDOVERSCHRIJDEND?	30
PREVENTIEVE MAATREGELEN	31
BIJLAGE 1: SIGNALENLIJST KINDERMISHANDELING 0- TOT 4-JARIGEN	32
<i>Psycho-sociale signalen</i>	32
<i>Medische signalen</i>	32
<i>Kenmerken verzorgers/gezin</i>	33
<i>Signalen specifiek voor seksueel misbruik</i>	34
<i>Signalen specifiek voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld</i>	34
<i>Signalen specifiek voor het syndroom van Münchhausen bij Proxy (MBPS)</i>	35
<i>Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind</i>	35
<i>Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen</i>	35
<i>Kinderpornografie</i>	35
BIJLAGE 2: SIGNALENLIJST KINDERMISHANDELING 4- TOT 12-JARIGEN	36
<i>Psychosociale signalen</i>	36
<i>Medische signalen</i>	37
<i>Kenmerken verzorgers/gezin</i>	37
<i>Signalen specifiek voor misbruik</i>	38
<i>Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld</i>	38
<i>Voor onderstaande signalen zie bijlage 1</i>	38
BIJLAGE 3: GESPREK MET VERZORGERS / KINDEREN	39
<i>Gesprek met kinderen</i>	39
<i>Kindermishandeling aanpakken is een zaak van volwassenen</i>	39
<i>Beloof nooit geheimhouding</i>	40
<i>Gesprek met de verzorger(s)</i>	40
BIJLAGE 4: OBSERVATIE `IS VERMOEDEN VAN KMH GEGROND`	41
BIJLAGE 5: SOCIALE KAART	42
<i>Sociale kaart Landelijke telefoonnummers:</i>	42
<i>Sociale kaart regio:</i>	42
BIJLAGE 6: OMGAAN MET DE MEDIA	43
BIJLAGE 7: SIGNALEN DIE KUNNEN DUIDEN OP DELICT DOOR COLLEGA	44
1. ONGEWENSTE OMGANGSVORMEN	44
<i>Seksuele intimidatie</i>	44
<i>Agressie en geweld</i>	44
<i>Discriminatie</i>	44
<i>Pesten en treiteren</i>	45
2. SIGNALEN MET BETREKKING TOT SEKSUEEL MISBRUIK DOOR EEN BEROEPSKRACHT	45

Inleiding meldcode

Thuibij Kortenhoeve hanteert de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van Brancheorganisatie Kinderopvang. Dit document beschrijft hoe de meldcode door ons wordt gebruikt en is waar nodig aangepast aan onze werkwijze. De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling heeft tot doel pedagogisch medewerkers binnen ons dagverblijf te ondersteunen in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Kindermishandeling is een ernstig probleem, kent vele vormen en komt in Nederland veel voor. Kinderopvang kan bij het signaleren van kindermishandeling een grote rol spelen. Het is hierbij van groot belang dat de medewerkers goed weten hoe ze moeten handelen bij het vermoeden van kindermishandeling.

Kindermishandeling is geen eenduidig begrip. Wat iemand kindermishandeling noemt, heeft te maken met eigen normen en waarden, de manier waarop men zelf is opgevoed en de cultuur waarin men leeft. Het is van belang onderscheid te maken tussen kindermishandeling en minder gewenste opvoedingssituaties. Bij kindermishandeling is sprake van structureel en stelselmatig terugkerend geweld of het ontbreken van zorg van de verzorger(s)/verzorgers naar zijn/haar/hun kinderen.

De meldcode beschrijft drie routes. Deze drie routes leiden de pedagogisch medewerker stap voor stap door het proces van signaleren tot het nemen van een beslissing over het doen van melding of het nemen van maatregelen. De drie routes welke in de meldcode aan de orde komen zijn:

- Route hoe te handelen wanneer er signalen zijn die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling;
- Route hoe te handelen bij vermoedens van kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht;
- En een route hoe te handelen wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

In dit document wordt:

- de afkorting 'pm' gebruikt voor 'pedagogisch medewerker';
- gesproken over de 'verzorger', waar de 'wettelijk vertegenwoordiger' van het kind wordt bedoeld. Meestal zijn dit de ouders, echter niet alle ouders zijn officieel de wettelijke verzorgers. Soms wordt over 'ouder' gesproken, omdat in het totaalbeeld het woord 'ouder' beter past (oudercommissie).
- standaard gesproken in de mannelijke vorm, waar dit ook de vrouwelijke kan zijn.

Definitie kindermishandeling

Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de verzorgers of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Kenmerken van kindermishandeling kunnen zijn: angst, onmacht, isolement, eenzaamheid en loyaliteit.

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis). De combinatie van kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

In bijlagen 1 & 2 zijn de (definities van) verschillende vormen kindermishandeling opgenomen. Wat iemand kindermishandeling noemt heeft onder andere te maken met eigen normen en waarden, de manier waarop men zelf is opgevoed, de verschillende opvoedingsstijlen en de cultuur waarin men leeft. Daarnaast stelt ook de samenleving eisen en zijn door de overheid wetten gemaakt.

Wanneer is er sprake van mishandelen en wanneer van pedagogisch straffen?

De verschillen in omgang tussen verzorgers en kind zeggen niet per definitie iets over de kwaliteit van de relatie en het uiteindelijke resultaat. Waarvan de een denkt dat anders aanpakken te pakken, is voor de ander heel gewoon. Ongewoon betekent nog niet onjuist. Een opvoedingspatroon waarmee je niet vertrouwd bent of dat je niet wenselijk vindt, is derhalve niet meteen kindermishandeling. De stijl van opvoeden is cultuurafhankelijk. In elke cultuur gelden verschillende normen en waarden.

In sommige culturen is het gebruikelijk het kind door lijfstraffen duidelijk te maken dat bepaald gedrag ongeoorloofd is. In westerse culturen ligt het accent meer op verbale vormen van kritiek en emotioneel afwijzing. Men straft het kind dan door het tijdelijk genegenheid of plezierige dingen te onthouden of even buiten de gemeenschap te plaatsen. Wanneer is straffen pedagogisch? Als het belang van het kind hierbij voorop staat en corrigeren bedoeld is om het kind het besef bij te brengen dat bepaald gedrag niet wenselijk is of schadelijke gevolgen kan hebben.

Straf is een middel om duidelijk te maken dat het (herhaaldelijk) getoonde gedrag niet gepast is. Het straffen heeft een afschrik-effect, waardoor het getoonde gedrag hopelijk wordt vermeden. Een straf geven, heeft vooral effect ook begrijpbaar wordt uitgelegd waarom getoond gedrag niet acceptabel is. Echter als gestraft wordt uit woede of drift, raakt de pedagogische bedoeling op de achtergrond en overheerst een negatieve emotie (pijn, afwijzing, vernedering). Opvoeden is een taak waar men geen opleiding voor heeft gehad en blijft mensenwerk. Elke verzorger maakt wel eens een fout waar men spijt van heeft.

In geval van mishandeling zijn alle pedagogische grenzen overschreden en is het belang van het kind niet meer aan de orde. De verzorger reageert hier slechts eigen onlust en/of onmacht af. Straffen staan niet in verhouding tot de aanleiding.

Vaak ontbreekt een reden. Het mishandelde kind gedraagt zich vaak voorbeeldig, juist elke mogelijke vorm van aanleiding te voorkomen. Een pedagogische corrigeren kan een middel zijn om het kind iets nuttigs bij te brengen. Mishandeling bezorgt het kind alleen pijn, het besef dat het thuis onveilig is en dat het voor zijn verzorgers op zijn hoede moet zijn.

Lichamelijke mishandeling is vaak de eerste vorm van mishandeling waar aan gedacht wordt.

Er zijn echter meer vormen te onderscheiden:

1. Lichamelijke mishandeling; het kind wordt geslagen en geschopt etc.
2. Psychische of emotionele mishandeling: het kind wordt herhaaldelijk getreiterd, gekleineerd of uitgescholden en verliest daardoor elk gevoel van eigenwaarde.
3. Lichamelijke verwaarlozing; het kind krijgt niet de noodzakelijke voeding en verzorging, waardoor groeiachterstand en ontwikkelingsstoornissen kunnen optreden.
4. Psychische of emotionele verwaarlozing: het kind krijgt niet voldoende liefde, aandacht of respect. Ontwikkelingsstoornissen kunnen hiervan het gevolg zijn.
5. Seksueel misbruik: het kind wordt betrokken bij of gedwongen tot seksuele handelingen die niet bij de leeftijd of de ontwikkeling van het kind horen.
6. Vrouwelijke genitale verminking
7. Eer gerelateerd geweld

Er bestaan vele uitingsvormen van seksueel misbruik van kinderen. Verschillende gedragingen zijn door hun duidelijke seksuele karakter niet voor tweërlei uitleg vatbaar. Bij andere gedragingen kunnen vloeiende overgangen bestaan tussen wat wel en niet als seksueel getypeerd kan worden. Als criterium kan dan gehanteerd worden, of het welzijn van het kind en zijn lichamelijke en psychische integriteit ondergeschikt wordt gemaakt aan bevrediging van de (seksuele) behoefte van de 'pleger'.

Kindermishandeling en/of huiselijk geweld kan een kind zeer ernstige schade berokkenen. Hierover is in de literatuur het nodige geschreven. Het kan zowel binnen als buiten de gezinssituatie plaats vinden.

Verantwoordelijkheden en taken binnen Thuibij Kortenhoef

De pedagogisch medewerker (pm)

De pm dient deskundig te zijn in het herkennen en bespreken van signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling. Onder signaleren wordt verstaan het waarnemen en interpreteren van aanwijzingen in gedrag en lichamelijk welzijn van het kind, gedrag van de verzorger(s) en de gezinsomgeving die mogelijk wijzen op huiselijk geweld of kindermishandeling. Deze signalen dienen zo snel mogelijk neergelegd te worden bij de leidinggevende.

De pm dient ook alert te zijn op signalen van kindermishandeling gepleegd door een collega of een andere beroepskracht en signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Deze signalen dienen altijd met de leidinggevende besproken te worden.

De leidinggevende

Thuibij Kortenhoef heeft geen aandachtsfunctionaris. Wanneer er gesproken wordt over de aandachtsfunctionaris zal dit in de meeste gevallen de leidinggevende zijn.

De leidinggevende heeft een centrale rol in de stappen rond het signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling in huiselijke kring. De leidinggevende is deskundig in het signaleren, handelen en delen van zorg en is op de hoogte van de werkwijze van de meldcode. De leidinggevende is tevens eindverantwoordelijk voor de uitvoering van alle drie de routes van de meldcode en draagt er zorg voor dat de pedagogisch medewerkers op de hoogte zijn van de meldcode en hiernaar kunnen handelen.

Directie

De directie is eindverantwoordelijke voor de uitvoering van alle drie de routes van de meldcode. De directie is verantwoordelijk dat de meldcode wordt opgenomen in het beleid en dat deze aansluit op de processen binnen de organisatie. De directie vervult daarnaast een centrale rol in de route bij kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht en de route grensoverschrijdend tussen kinderen onderling. Indien de directeur zelf verdacht wordt van enige vorm van mishandeling, zal het bestuur van de organisatie deze taak op zich nemen.

Vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling

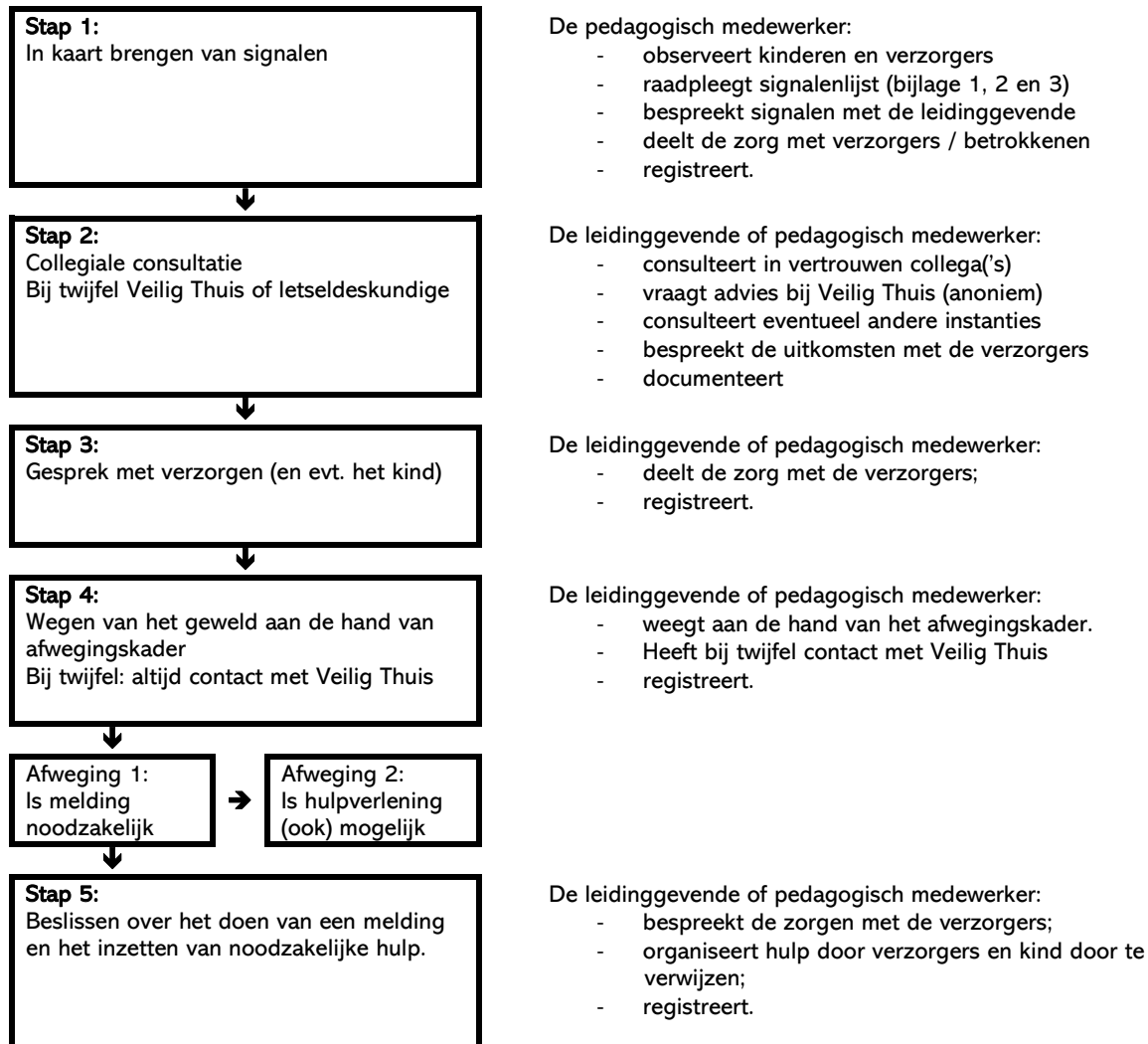
De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van Brancheorganisatie Kinderopvang beschrijft in de handleiding de verschillende vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze signalenlijsten hebben wij overgenomen en als bijlagen aan dit document toegevoegd.

- Bijlage 1: signalenlijst kindermishandeling 0- tot 4-jarigen;
- Bijlage 2: signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen;
- Bijlage 3: signalen die kunnen duiden op kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht.

Helaas komt kindermishandeling voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën. Het is belangrijk alert te zijn op de verschillende signalen die kunnen duiden op mogelijke kindermishandeling of vormen van huiselijk geweld.

Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Stappenkaart

Met Veilig Thuis kan 24/7 contact opgenomen worden voor (anoniem) advies.

Toelichting route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

De stappen die worden beschreven zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt, maar deze volgorde staat niet vast en kan in de praktijk anders verlopen. Waar het om gaat, is dat de beroepskracht op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij/zij besluit om al dan niet een melding te doen. Als er gedurende het doorlopen van de stappen in de meldcode geen zorgen meer bestaan dan kan de meldcode worden afgesloten. Dit wordt dan gedocumenteerd.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Kinderen kunnen veel verschillende signalen laten zien, die op mishandeling wijzen, maar deze signalen kunnen ook een andere oorzaak hebben zoals een scheiding of een sterfgeval. Het bewust worden van een vermoeden van kindermishandeling geeft vaak een vervelend gevoel. De onzekerheid over de opgemerkte signalen en angst om je er mee te bemoeien. Wat helpt om kindermishandeling te durven signaleren is de overtuiging en de wetenschap dat kindermishandeling een ernstig probleem is waar je niet omheen kunt als je met jonge kinderen werkt.

Signaleren begint vaak met een niet-pluis gevoel. Bij signaleren gaat het in de eerste plaats om de zorg die de pm heeft over een kind, waarvoor zij geen geruststellende verklaring kan vinden. Kindermishandeling is één van de mogelijke oorzaken. Het is niet aan de pm om vast te stellen dat er sprake is van kindermishandeling. Het gaat om de zorgen die zij heeft over een kind.

Meestal zullen mishandelde kinderen of degene die hen mishandelt niet uit zichzelf over de situatie vertellen. Het is nodig dat personen in de omgeving van het kind de verantwoordelijkheid nemen om situaties van kindermishandeling bespreekbaar te maken en te stoppen.

Als er signalen zijn die zouden kunnen wijzen op kindermishandeling probeert de pm met gebruik van het observatieformulier (zie bijlage 4) de zorgen rond een kind duidelijker te krijgen. Hierbij maakt zij gebruik van haar eigen waarnemingen. Ook kan zij informatie uit de gebruikelijke contacten met verzorgers halen, bijvoorbeeld bij de breng- en haalcontacten op het kinderdagverblijf.

Het is belangrijk dat bij het verhelderen van de vermoedens een onderscheid wordt gemaakt tussen objectieve gegevens en subjectieve gegevens. Onder objectieve gegevens wordt verstaan datgene wat daadwerkelijk gezien kan worden, feiten, zoals een blauwe plek op een arm, een kapot regenjasje of te kleine schoenen. Onder subjectieve gegevens wordt verstaan hoe de gegevens geïnterpreteerd worden. Bijvoorbeeld het kind heeft een blauwe plek: "Het kind is geslagen" of "Het kind ziet er verwaarloosd uit".

Op het observatieformulier worden de objectieve gegevens genoteerd. Eventuele subjectieve gegevens zullen in anonieme werkaantekeningen moeten worden genoteerd. Werkaantekeningen gaan het dossier niet in en zijn niet ter inzage van de verzorger(s).

De leidinggevende helpt de pm bij het onderbouwen van de signalen. Alle signalen dienen te worden verzameld waardoor het duidelijker wordt welke zorgen er zijn en of deze zorgen gegrond zijn. De beroepskracht vraagt de aandachtsfunctionaris om te helpen bij het onderbouwen van de zorgen.

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd. Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen worden ondertekend. Deze kunnen in het kinddossier worden bewaard, dat in een gesloten kast (met slot) of digitaal (met wachtwoord) wordt bewaard. Dit vanwege de privacygevoelige gegevens die worden verzameld. Bij het verwerken van deze gegevens wordt rekening gehouden met de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Noodsituaties Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat het kind of zijn gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen advies vragen aan Veilig Thuis. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kan zo nodig in hetzelfde gesprek een melding worden gedaan zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet om de veiligheid van het kind zoveel mogelijk te waarborgen. In noodsituaties kan overigens ook contact worden gezocht met de Raad voor de Kinderbescherming en/of de politie om hulp worden gevraagd.

Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen van “Veilig Thuis” (AMK)

In deze stap staat het overleg centraal. Intern wordt een overleggroep samengesteld, welke afhankelijk van de situatie kan bestaan uit de pedagogisch medewerker met het vermoeden, een collega op de groep, mogelijk een collega van de groep van een broer of zus van het betreffende kind en de leidinggevende.

Wanneer de leidinggevende ook maar enige twijfel heeft over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid van het kind, wordt er advies gevraagd bij het “Veilig Thuis”. Het advies kan zonder naam en toenaam verkregen worden bij het Veilig Thuis. Veilig Thuis kan een eerste wegging doen of het terecht is dat er zorgen zijn over de situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Consult Veilig thuis of deskundige op letselgebied

Indien men ook maar enige twijfel heeft over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij het kind, kan advies worden gevraagd bij Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding. Veilig Thuis kan een eerste wegging maken of het terecht is dat er zorgen zijn over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling. Ook kan Veilig Thuis worden betrokken als er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij verzorgers c.q. meerderjarige huisgenoten betrokken zijn. Een letseldeskundige kan worden ingezet ter duiding van letsels waarbij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling speelt. Zorgvuldig handelen vereist dat men bij elk vermoeden nagaat of advies moet worden gevraagd bij Veilig Thuis of een letseldeskundige.

Consult bij zorg adviesteam

Voor het bespreken in het zorgadviesteam wordt een intakegesprek met de verzorgers en/of leidinggevende gevoerd door het maatschappelijk werk of een ander lid van het zorgadviesteam. Door de verzorgers continu te betrekken en mee in overleg te treden, is de kans groter dat de verzorger gemotiveerd is om de situatie te verbeteren en/of hulp te aanvaarden.

Om het kind ‘open’ (niet anoniem) te bespreken in het zorgadviesteam en met andere externe deskundigen is schriftelijke toestemming van de verzorger vereist. Indien de beroepskracht/aandachtsfunctionaris in het contact transparant en integer is, is de kans groot dat over deze zaken een open gesprek mogelijk is. In de meeste gevallen wordt toestemming door de verzorger gegeven. Gespreksvaardigheid om in gesprek te gaan over zorgen en het vragen om toestemming van de verzorger is een specifieke deskundigheid en kan door middel van scholing worden aangeleerd. Ook kan de beroepskracht/leidinggevende advies krijgen van Veilig Thuis of het zorgadviesteam over het in gesprek gaan met de verzorger. Indien de verzorger weigert, kan dit een zorgelijk signaal zijn en moet het worden meegenomen in de wegging (stap 4). Het kind kan overigens anoniem worden besproken wanneer de verzorger geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient niet de voorkeur vanwege de eventuele vervolgtacties.

Stap 3: Gesprek met de verzorger

Men (beroepskracht/leidinggevende) bespreekt de signalen met de verzorger, en indien mogelijk met het kind. Ook kan tijdens de voorbereiding ondersteuning worden gevraagd aan Veilig Thuis. In de voorbereiding is het van belang rekening te houden met emoties van de verzorger(s) en het kind, zoals boosheid, verdriet en angst veroorzaakt door onmacht, loyaliteit, isolement en schaamte.

Leg de verzorgers (en eventueel het kind) het doel uit van het gesprek

Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan, geef daarbij geen waardeoordeel of eigen interpretatie. Nodig de verzorgers uit om een reactie hierop te geven. Vraag hoe verzorgers dit ervaren. Ga respectvol om met de emoties.

Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen er is gezien, gehoord en/of waargenomen. Leg uit waarom je het gedrag zorgelijk vindt: wat zijn de effecten voor het kind

Leg het gesprek vast en laat het indien mogelijk ondertekenen door alle betrokkenen.

In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door verzorgers te informeren en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van hun kind, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de verzorgers expliciet uit tot het geven van hun mening en vraag door over kind gerelateerde onderwerpen in de thuissituatie. Herkent de verzorger de situatie? Hoe gedraagt het kind zich thuis? Hoe reageren de verzorgers daarop? Hoe gaat het opvoeden thuis? Hoe reageert het kind hierop? Hoe is de ontwikkeling van het kind tot nu toe verlopen? Wat vinden de verzorgers daarvan? Hoe ervaren de verzorgers de opvoeding en hun rol als verzorgers?

Indien de verzorgers de zorgen herkennen, kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Verzorgers moeten vaak eerst worden gemotiveerd zodat de zorgen over hun kind kunnen worden gedeeld. Het helpt dan om verzorgers meer informatie te geven over de ontwikkeling van het kind en de effecten voor het kind in de huidige situatie. Vraag naar wat het met de verzorgers doet. Het benoemen van hun emoties kan de motivatie tot veranderen vergroten. Maak steeds duidelijk dat jullie beiden hetzelfde doel hebben: het beste voor het kind. Als verzorgers niet te motiveren zijn en de zorgen blijven ontkennen is het raadzaam Veilig Thuis om advies te vragen en een melding te overwegen. Ook kan Veilig Thuis betrokken worden als er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij verzorgers c.q. meerderjarige huisgenoten betrokken zijn.

Indien wordt besloten om ook met het kind zelf te spreken, is het van belang dat het kind zich veilig genoeg voelt om het gesprek te voeren. Maak hierbij de afweging of het in het belang van het kind zelf is om dit gesprek te voeren. Hierover kan ook advies worden gevraagd aan Veilig Thuis. Belooft tijdens een dergelijk gesprek nooit geheimhouding, maar geef wel aan dat de signalen serieus zullen worden afgewogen. Belangrijk is ook dat het kind niet wordt ondervraagd, maar dat het kind met name de ruimte wordt gegeven om zijn verhaal te vertellen.

Stap 4: Weeg aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

Stap 5: Beslissen aan de hand van afwegingskader

De betrokkenen overwegen op basis van de signalen, van het (extern) ingewonnen advies en van het gesprek met de verzorgers het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen aan de hand van het afwegingskader en al dan niet in overleg met Veilig Thuis.

Voor de weging is het van belang dat in het dossier de signalen, de gesprekken en de stappen worden beschreven en vastgelegd die al zijn gezet. Bij twijfel over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling is het verplicht om Veilig Thuis te raadplegen.

Veilig Thuis kan helpen een risicotaxatie (inschatting van risicofactoren) uit te voeren en kan helpen bepalen of het verstandig is zelf hulp te bieden of organiseren of een melding te doen.

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd. Leidt weging tot de conclusie dat er geen zorgen (meer) zijn, dan kan de Meldcode in stap 4 worden afgesloten. Als de zorgen blijven bestaan dan wordt in stap 5 besloten, op basis van het afwegingskader, of melden noodzakelijk is én of het mogelijk is om passende hulp te organiseren.

Het afwegingskader

Afweging 1: Is melden noodzakelijk?

Afweging 2: Is zelf passende en toereikende hulp bieden of organiseren mogelijk?

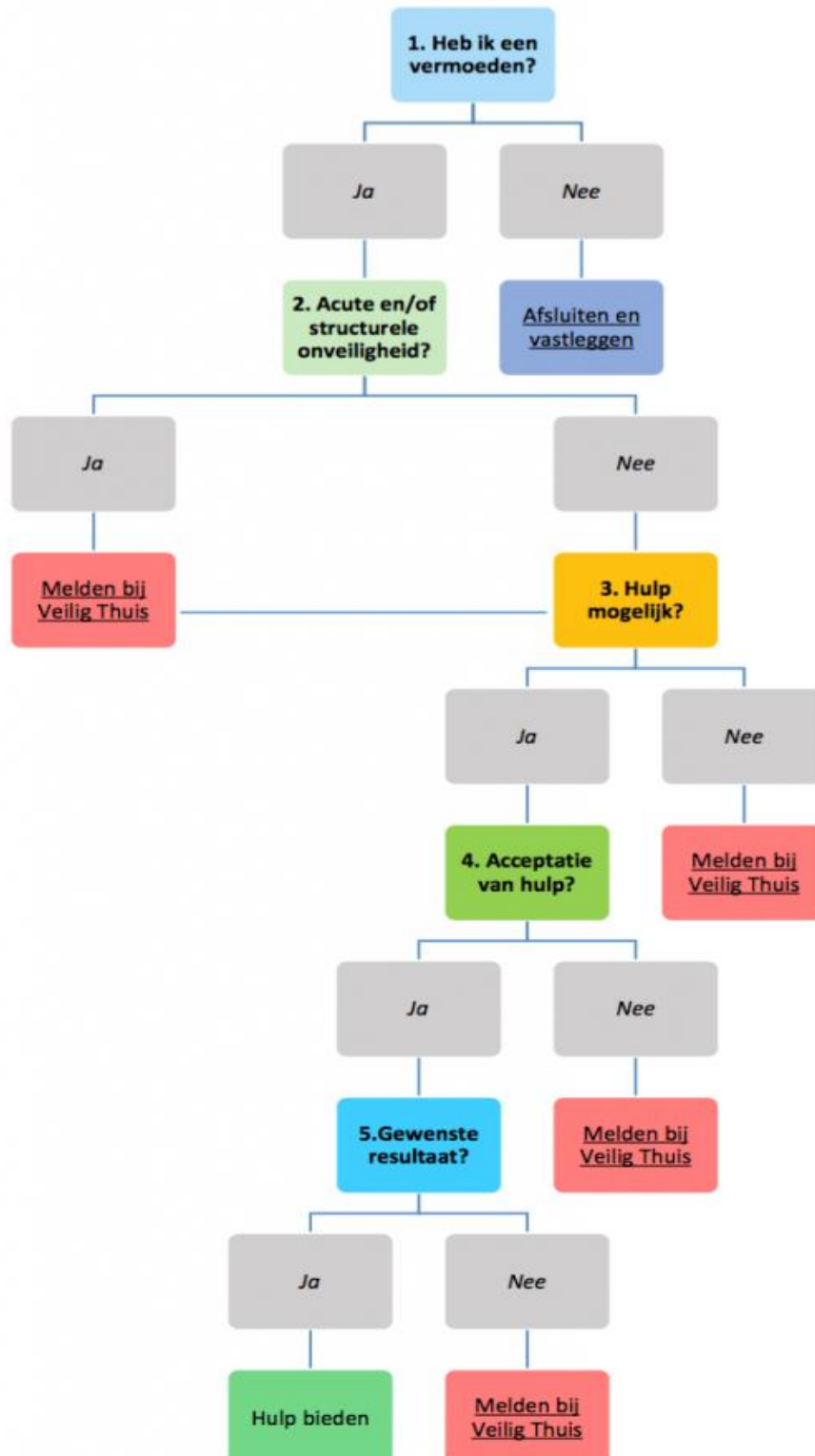
Het is van belang dat *beide* afwegingen *in deze volgorde* worden genomen. Een beroepskracht vraagt zich eerst af of melden noodzakelijk is, aan de hand van het afwegingskader. Vervolgens besluit de signalerende beroepskracht of het bieden van hulp tot de mogelijkheden van zowel deze beroepskracht als de betrokkenen behoort. Wanneer melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, zal de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp en aan welke voorwaarden deze moet voldoen, in overleg met Veilig Thuis worden beantwoord.

Beroepskrachten moeten een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

Meldnorm 1:	In ALLE gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.
Meldnorm 2:	In alle ANDERE gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Meldnorm 3:	Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling, constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

NB. Beroepskrachten in de kinderopvang hebben geen hulpverlenende rol. Zij kunnen echter wel hulp organiseren rondom een gezin. Hiervoor kan een beroep gedaan worden op samenwerkingspartners van de kinderopvangorganisatie. Beroepskrachten kunnen verzorgers daarnaast ondersteunen door bijvoorbeeld extra opvang te bieden aan de kinderen en uiteraard kunnen zij aan kinderen een veilige omgeving bieden. De kinderopvang kan van grote toegevoegde waarde zijn aangezien zij goed vinger aan de pols kunnen houden. Zij zien kinderen en verzorgers immers zeer regelmatig. Onderlinge samenwerking en afstemming tussen sectoren (bijvoorbeeld met het onderwijs) is hierbij erg belangrijk.

Afwegingskader, schema

	<p>Stap 1: Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling? Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier Ja: Ga verder met afweging 2</p> <p>Als wordt ingeschat dat er géén zorgen zijn over (een dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling, sluit de beroepskracht het doorlopen van de meldcode af en vermeldt deze conclusie in het kinddossier. Een veelvoorkomende situatie is dat er wel zorgen zijn, maar dat deze zorgen geen (dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling betreffen. Bijvoorbeeld omdat er kindproblematiek is waargenomen in combinatie met pedagogische onmacht van verzorgers, echter zonder dat dit de (emotionele) veiligheid van het kind bedreigt. Ook dan sluit de beroepskracht de meldcode af en noteert deze conclusie in hetzelfde dossier. Hulp kan vervolgens worden georganiseerd, geboden en geëvalueerd voor de gesignaleerde, niet tot onveiligheid leidende, problemen. Wanneer een beroepskracht op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden heeft van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling volgt de tweede afwegingsvraag.</p>
Meldnorm 1	<p>Stap 2: Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid? Nee: Ga verder met afweging 3 Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 t/m 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.</p> <p>Ernstige onveilige en/of schadelijke situaties dienen áltijd gemeld te worden bij Veilig Thuis, ook wanneer een beroepskracht inschat dat hij en de organisatie mogelijkheden hebben om hulp te bieden of te organiseren. Met deze melding kan Veilig Thuis vroegere, maar ook eventuele toekomstige signalen van huiselijk geweld over de betrokkenen, combineren.</p>
Meldnorm 2 & 3	<p>Stap 3: Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. Nee: Melden bij Veilig Thuis Ja: Ga verder met afweging 4</p> <p>Bij effectieve hulp rondom huiselijk geweld en/of kindermishandeling is veiligheid het hoofddoel. Goede hulp bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling is gericht op alle leden in een (gezins)systeem: minderjarigen en volwassen en pleger(s) en slachtoffer(s). Er wordt met alle betrokkenen samengewerkt in het maken, evalueren en uitvoeren van veiligheids- en hulplannen.</p>
Meldnorm 2 & 3	<p>Stap 4: Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. Nee: Melden bij Veilig Thuis Ja: Hulp bieden. Ga verder met afweging 5</p> <p>In deze afwegingsvraag staan de mogelijkheden van de betrokkenen tot het aanvaarden van hulp bij (dreigend) huiselijk geweld en/of kindermishandeling centraal. Het gaat erom dat de betrokkenen, alle leden van het (gezins)systeem, maar ook het (bredere) netwerk van (informele) steunfiguren bereid en in staat zijn de voorgestelde hulp direct aan te gaan. In het afwegingskader leidt de vierde afwegingsvraag tot een melding indien hulp wordt afgehouden. Vaak is bij aanvang niet helemaal helder hoezeer de betrokkenen bereid en in staat zijn zich in te zetten. De redenen om de hulp te aanvaarden kunnen divers zijn. Hun motivatie kan vooral intrinsiek of extrinsiek van aard zijn. Ook de mogelijkheden van de betrokkenen en hun netwerk verschillen. Door direct en in samenwerking met de betrokkenen en ketenpartners veiligheidsafspraken en hulpverleningsafspraken te maken wordt vaak helder wat de bereidheid en de mogelijkheden van de betrokkenen zijn.</p>
Meldnorm 2 & 3	<p>Stap 5: Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen. Nee: (Opnieuw) Melden bij Veilig Thuis Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.</p> <p>De beantwoording van deze afwegingsvraag leidt tot een melding bij Veilig Thuis indien wordt vastgesteld dat hulp onvoldoende resultaat oplevert: (het risico op) onveiligheid duurt voort, onveiligheid herhaalt zich of hulp stagneert.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het gaat dus om situaties waarin hulpverleners hulp bieden bij zorgen over onveiligheid én de hulp binnen de gewenste termijn niet leidt tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en het welzijn van de betrokkenen (en/of de ontwikkeling van minderjarigen) • De problematiek ernstiger of groter blijkt dan verwacht • De uitvoering van het veiligheid- en/of hulpverleningsplan is vastgelopen. <p>Om deze laatste afwegingsvraag zorgvuldig te beantwoorden is het nodig dat binnen de hulp die beroepskrachten bieden, duidelijk is afgesproken met betrokkenen uit het (gezins)systeem en met andere hulpverleners met wie wordt samengewerkt, aan welke doelen en resultaten wordt gewerkt. Hoe en door wie wordt vastgesteld of de veiligheid voldoende is bereikt? Hoe wordt de veiligheid gemonitord en gedurende welke periode? Wanneer sprake is van een acuut onveilige situatie of structureel onveilige situatie is het van belang dat, na het doen van een melding bij Veilig Thuis, in de eerste plaats met Veilig Thuis duidelijk is besproken en afgesproken wat de termijn is (in dagen, weken of maanden) waarbinnen specifiek genoemde resultaten ten aanzien van de veiligheid behaald moeten zijn.</p>

Uitwerking meldnormen in vijf afwegingsvragen in stap 4 van de meldcode

Het is van belang dat goed wordt gekeken wanneer de vragen samen met Veilig Thuis moeten worden doorlopen. Als er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid of disclosure, moet je melden bij Veilig Thuis en moeten de vragen drie tot en met vijf altijd met Veilig Thuis worden doorlopen.

Indien er sprake is van 'weet het niet', ga je uit van 'Nee'.

Definities en voorbeelden acute, structurele onveiligheid en disclosure

In samenspraak met Veilig Thuis zijn de volgende definities en voorbeelden opgesteld. Onder iedere definitie staan een aantal praktijkvoorbeelden uit de kinderopvangsector.

Acute onveiligheid

Definitie	Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
Toelichting	Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (verzorgere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft • (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe • Poging tot verwurging • Wapengebruik • Geweld tijdens de zwangerschap • (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar • Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking) • Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel • Als een verzorger/verzorgster (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrek of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt • Vrijheidsbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn • Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs • Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Voorbeelden uit de praktijk van acute onveiligheid:

- Van een kind op de buitenschoolse opvang is bekend dat de verzorgers in scheiding liggen en dat deze scheiding moeizaam verloopt. Aan het kind is dit merkbaar in gedrag: stil, terughoudend soms angstig. Dit gedrag is duidelijk veranderd. Op een dag zijn beide verzorgers aanwezig op de opvang tijdens het brengen en de situatie escaleert. Vader en moeder krijgen een woordenwisseling die leidt tot een fysieke confrontatie. Dit gebeurt voor de ogen van hun eigen kind, maar ook van andere kinderen.
- 's Morgens wordt een kind gebracht en je merkt dat hij erg stil is. Vader heeft geen tijd en komt niet binnen maar loopt meteen terug naar zijn auto en vertrekt naar zijn werk. Het kind begint te huilen en je merkt dat hij niet wil dat je hem optilt. Normaal wil hij altijd opgetild worden dus dit valt je direct op. Als je vraagt waarom je hem niet op mag tillen zegt hij 'au'. Je tilt zijn truitje op en ziet een gesp van een riem op zijn ruggetje staan.
- De verzorgers van een kind zijn uit elkaar. Op de dag dat moeder en hun kind zullen verhuizen, sluit vader moeder op terwijl haar baby op de opvang is. Moeder weet zich te bevrijden en haalt haar baby op, maar wil toch gewoon terug naar huis omdat ze zich vreselijk schaamt. We weten haar over te halen om eerst familie en vervolgens de politie te bellen zodat ze veilig kan verhuizen.

Structurele onveiligheid

Definitie	Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.
Toelichting	Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst. In de afweging of sprake is van structurele onveiligheid is ten minste over de volgende factoren informatie nodig: herhaling van geweld/onveiligheid, verzorgersignalen en eventuele kindsignalen/signalen van slachtoffers.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> Minderjarigen die opgroeien bij verzorgers met zodanig ernstige problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden. Vergelijkbare situaties met kwetsbare verzorgers en een mantelzorgver. Escalerende vormen van stalking in partnerrelaties.

Voorbeelden uit de praktijk van structurele onveiligheid:

- Een verzorger komt regelmatig haar kinderen halen van de opvang met een alcoholvlucht om haar heen. Aan de kinderen is qua gedrag niets merkbaar, maar het is wel al opgevallen dat ze er onverzorgd uitzien, te kleine schoenen dragen en ongezond eten en drinken. Bij navraag blijkt dat er soms voor de kinderen helemaal geen eten in huis is.
- Je merkt al langere tijd van een kind dat hij liever bij jou wil blijven en echt niet naar huis toe wil. Als je vraagt waarom het hij niet naar huis wil geeft hij aan dat mama nooit tijd voor hem heeft en altijd alleen moet eten. Moeder is alleenstaand en heeft het financieel niet breed. Er zijn verschillende schulden en moeder moet alle dagen werken om rond te kunnen komen. Het komt dan ook wel eens voor dat moeder op het laatste moment in moet springen voor een collega en het opvangkind alleen moet eten en soms ook alleen naar bed moet gaan. Het kind is echter nog niet op een leeftijd dat het goed voor zichzelf kan zorgen en alleen thuis kan blijven. Moeder geeft aan dat het echt niet anders kan. Hoe kan zij immers anders nieuwe kleren of speelgoed kopen. Je hebt het al regelmatig met moeder besproken, maar ze neemt het in jouw ogen niet serieus.
- Een kind in de peutergroep is met drie jaar en tien maanden nog niet zindelijk. Moeder heeft op aandringen van de pedagogische medewerkers hierover al eerder contact opgenomen met de verzorger-kind adviseur, maar komt afspraken niet na omdat ze "druk is met een verhuizing". Het gezin staat op school bekend als problematisch, maar de school heeft verder geen grip op, volgens de ib-er. Moeder maakt een chaotische indruk. De ib-er geeft aan dat ze er bij moeder "niet doorheen komt". De basisschool wil de peuter niet toelaten als het kind met vier jaar niet zindelijk is. Het kind dreigt hierdoor tussen wal en schip te vallen, wat gezien de thuissituatie niet wenselijk is. Er komt opnieuw een gesprek met moeder en de ontwikkelingsconsulent van de kinderopvangorganisatie om te bespreken dat moeder de zindelijkheidstraining met hulp van de verzorger-kind adviseur moet gaan oppakken. Als zij dit niet doet, wordt contact opgenomen met Veilig Thuis.
- Op het KDV is een kind met zeer lastig te hanteren en onveilig gedrag vertoont: volwassenen en andere kinderen pijn doen zonder aanwijsbare redenen, op banken klimmen en er vanaf vallen, recht voor een kind in de zandbak gaan staan en zand in de ogen van het andere kind strooien, etc. Als dit met moeder wordt besproken, zegt zij dat er niets aan de hand is en dat het komt omdat de pedagogisch medewerkers niet streng genoeg zijn. Na veel moeizame gesprekken gaat zij akkoord met externe ondersteuning op de groep, maar ze wil beslist niet dat dit in het dossier wordt opgenomen, dan wel overgedragen aan de basisschool als het kind vier jaar wordt. Ook wil zij geen hulpverlening inschakelen of het kind verder laten onderzoeken.

Disclosure

Definitie	Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen of zich uitn bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Toelichting	Wanneer een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vraagt bij mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met de verzorgers/pleger(s) bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex)partnerstalking, huwelijksdwang, eengerelateerd geweld en verzorgersmishandeling. Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgstapen tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.

Wanneer is hulpverlening (ook) mogelijk?

Nadat is besloten of een melding noodzakelijk is zal ook worden besloten, bij voorkeur door de aandachtsfunctionaris, of de beroepskracht hulp kan bieden/organiseren (zie ook de opmerking hierover op pagina 13). Daarvoor gelden de volgende vereisten:

Vereisten voor het organiseren of bieden van goede hulp bij geweld:

- Er is voldoende zicht op (on)veiligheid
- Er is voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen)
- Alle betrokken beroepskrachten hebben de focus op het stoppen van geweld en een (duurzaam) herstel van de veiligheid. Er wordt gewerkt aan het herstel van directe veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van geweld
- Hulp is gericht op het versterken van de veerkracht en het herstel van de schade die is veroorzaakt door (de dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling bij de betrokkene(n)
- Er is sprake van een gezamenlijke analyse en plan met doelen en evaluatiemomenten van de beroepskrachten. Dit plan is op maat gemaakt met alle betrokkenen binnen het gezin of huishouden, waarbij de doelen van begeleiding en/of hulpverlening helder zijn gesteld
- Indien meerdere beroepskrachten betrokken zijn, zijn er afspraken over samenwerking en casusregie op de veiligheid (en multidisciplinaire) hulpverlening.

Hulp bieden/organiseren is onvoldoende mogelijk indien de beroepskracht binnen de (samenwerkings)mogelijkheden van diens organisatie:

- Onvoldoende zicht heeft op (on)veiligheid in het heden
- Onvoldoende zicht kan krijgen op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen)
- Onvoldoende mogelijkheden heeft om passende en samenhangende hulp te bieden met veiligheid als resultaat
- Constateert dat onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Wettelijke verplichtingen

Beroepsgeheim en wettelijk meldrecht

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten (jeugd)hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt heeft een beroepsgeheim. Dit geldt ook voor beroepskrachten in de kinderopvang. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over kinderen en verzorgers aan derden te verstrekken, tenzij daarvoor toestemming bestaat. Voor de kinderopvang geldt dat hiervoor dus toestemming van verzorgers noodzakelijk is. Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken. Het beroepsgeheim of de zwijgplicht is een belangrijke voorwaarde voor effectieve hulpverlening. De vertrouwensrelatie is van wezenlijk belang. Toch kunnen er situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is. Dit is het geval bij ernstige vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling, waarbij de betrokkenen zelf niet of onvoldoende mee kunnen of willen werken.

Wettelijk meldrecht

Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft het wettelijk recht om, zo nodig zonder toestemming van (de verzorgers van) hun cliënt, vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld, bij Veilig Thuis te melden. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om, zonder toestemming van de cliënt, op verzoek van Veilig Thuis informatie over betrokkene te verstrekken. De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een cliënt zich in een ernstige situatie bevindt.

Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat de aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen aantoonbaar is, en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest.

NB: Het wettelijk meldrecht geldt ook als er alleen meerderjarigen bij het huiselijk geweld zijn betrokken.

Verantwoordelijkheid

In de meldcode dient de organisatie vast te leggen wie binnen de organisatie de stappen doorloopt. In bijlage 7 is opgenomen wie welke verantwoordelijkheden heeft binnen een kinderopvangorganisatie. Deze verantwoordelijkheden kunnen worden vertaald naar de eigen organisatie. Daarnaast moet de organisatie in de meldcode vastleggen wie eindverantwoordelijk is voor de beslissing om wel of geen melding te doen.

Jaarlijkse scholing

Jaarlijks wordt de meldcode herzien en met de medewerkers besproken. Waar nodig wordt expertise in huis gehaald om scholing te geven.

Documentatie en vertrouwelijkheid binnen de meldcode

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen schriftelijk vast legt. Hiervoor is de leidinggevende verantwoordelijk, maar iedereen zich van bewust. Dit geldt voor iedere stap bij het doorlopen van de meldcode. Tevens is het van belang dat er met de gegevens vertrouwelijk wordt omgegaan. Het kinddossier wordt bewaard in een gesloten kast of digitaal achter een wachtwoord. Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen worden ondertekend.

Deskundigheid eengerelateerd geweld/meisjesbesnijdenis

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eengerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. U kunt een op het gebied van eengerelateerd geweld deskundige raadplegen of Veilig Thuis. Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigt plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties.

Verwijsindex risicjongeren

De verwijsindex heeft tot doel om beroepskrachten uit verschillende organisaties die met hetzelfde kind te maken hebben met elkaar in contact te brengen als zij beiden risico's signaleren met betrekking tot, kort gezegd, een veilige ontwikkeling naar volwassenheid van het kind. Doel daarvan is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek van het kind en zijn gezin. De organisatie moet zijn medewerkers op de hoogte stellen van de meldingsprocedure voor de Verwijsindex Risicjongeren. Dit geldt alleen voor organisaties die bevoegd zijn een melding te doen in dit systeem.

Na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als de kinderopvangorganisatie een melding doet bespreekt de beroepskracht /aandachtsfunctionaris in zijn contact met Veilig Thuis ook wat hij/zij zelf, na de melding (binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening) kan doen om het kind of de gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. De betrokkenheid van de beroepskracht bij het kind en verzorgers en mogelijke gezinsleden houdt niet op na de melding. Er wordt verwacht dat de beroepskracht, naar de mate van zijn mogelijkheden, het kind blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen. Veilig Thuis houdt degene die de melding heeft gedaan op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

Wanneer er sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling in de thuissituatie van één van de kinderen van de kinderopvangorganisatie kan dit ook impact hebben op de (andere) beroepskrachten en andere kinderen. Het is belangrijk dat de betreffende kinderopvangorganisatie hier aandacht aan besteedt, bijvoorbeeld in teamoverleggen of tijdens interviews.

Interne evaluatie

Het is belangrijk dat de toepassing van de meldcode wordt geëvalueerd. Waar mogelijk wordt dat de uitvoering van de evaluatie door een ander wordt gedaan dan degene die zelf actief binnen het proces is geweest. Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.

Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard. De gegevens worden geregistreerd en bewaard om bijvoorbeeld in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen de gehele kinderopvangorganisatie voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Route bij signalen van mishandeling door een beroepskracht

Sinds juli 2013 geldt er een meldplicht in de kinderopvang wanneer er aanwijzingen bestaan van een geweld- of zedendelict tegen een kind door een medewerker. Deze meldplicht houdt in dat de houder dit moet melden bij de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur overlegt met de houder of er aangifte moet worden gedaan bij de politie. Zo ja, dan onderzoekt de politie of de werknemer het misdrijf heeft gepleegd. Medewerkers moeten bij aanwijzingen van een geweld- of zedendelict tegen een kind door een collega contact opnemen met hun werkgever. Vermoedt de medewerker dat de houder zich hier schuldig aan maakt, dan moet de medewerker aangifte doen bij de politie. Verzorgers kunnen met aanwijzingen van geweld tegen een kind ook contact opnemen met de vertrouwensinspecteur. Het is aan de houder om te regelen of de houder zelf in contact treedt met de vertrouwensinspecteur.

Melding door een medewerker over de houder zelf

Indien de medewerker aanwijzingen heeft dat de houder zelf een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is, dan is de medewerker verplicht tot het doen van aangifte bij de politie. Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de medewerker begeleiden bij het doen van aangifte.

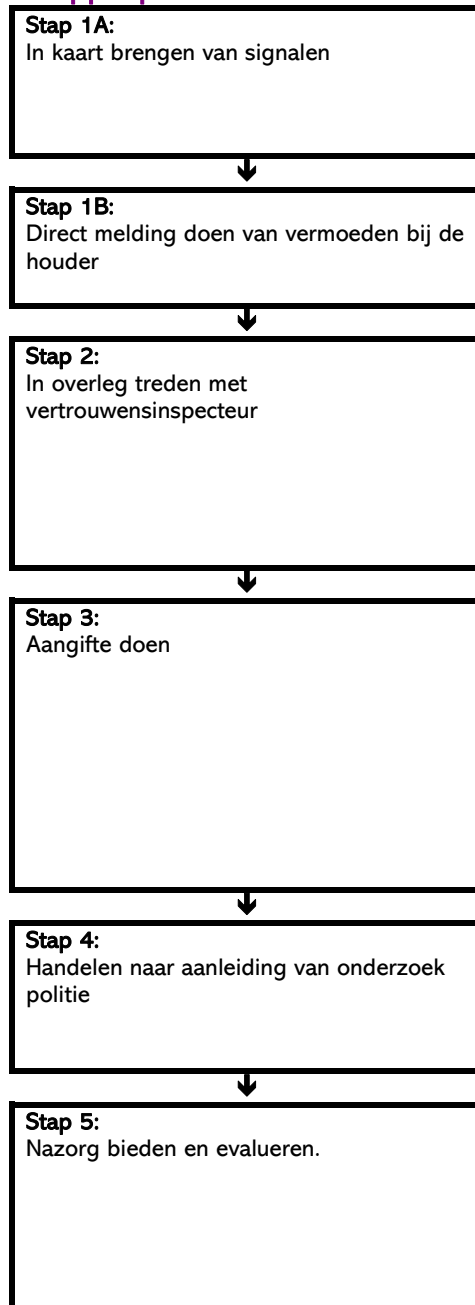
Melding door een verzorger over een medewerker of leidinggevende

Indien een verzorger aanwijzingen heeft dat een medewerker of leidinggevende een geweld- of zedendelict begaat (of heeft begaan) en een kind hiervan het slachtoffer is, dan kan de verzorger contact opnemen met de vertrouwensinspecteur. Daarnaast heeft de verzorger de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie. De vertrouwensinspecteur zal de verzorger adviseren om contact op te nemen met een leidinggevende van de kinderopvanginstelling. Betreft het de leidinggevende dan is het advies om contact op te nemen met de houder. Zodra de kinderopvangorganisatie door de verzorger is geïnformeerd, ontstaat voor hem/haar de meldplicht.

Leeswijzer

Dit deel gaat eerst in op het stappenplan wanneer er een vermoeden bestaat dat een medewerker een geweld- of zedendelict heeft gepleegd tegen een kind. Daarnaast komen er preventieve maatregelen aan bod.

Stappenplan

De pedagogisch medewerker:

- observeert kinderen en verzorgers
- raadpleegt signalenlijst (bijlage 3,4 en 9)
- bespreekt signalen met de leidinggevende
- registreert.

De leidinggevende of pedagogisch medewerker:

- Is verplicht het vermoeden van een geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind direct bij de houder te melden (tenzij het vermoeden de houder betreft)

De houder

- Moet direct contact leggen met een vertrouwensinspecteur (overlegplicht) indien hij/zij aanwijzingen heeft dat een collega een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan jegens een kind
- Krijgt advies van de vertrouwensinspecteur over al dan niet doen van aangifte
- Documenteert

De houder

- Is verplicht bij redelijk vermoeden aangifte te doen bij de politie (aangifteplicht)
- Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief
- Legt een draaiboek aan
- Raadpleegt de GGD
- Regelt ondersteuning voor kind en verzorgers
- Volgt het ingestelde onderzoek van de politie
- Documenteert

De houder

- Rehabiliteert en/of
- Geeft waarschuwing af en/of
- Neemt arbeidsrechtelijke maatregelen
- Documenteert

De houder

- Biedt nazorg aan verzorgers en kinderen
- Biedt nazorg aan beroepskrachten
- Organiseert verzorgeravonden
- Verwijst door naar externe hulp
- Evalueert de procedures
- Documenteert

Met Veilig Thuis kan 24/7 contact opgenomen worden voor (anoniem) advies.

Stap 1a: Signaleren

De beroepskracht of bemiddelingsmedewerker heeft een vermoeden of een signaal opgevangen of iemand laat doorschemeren dat er iets niet goed zit in de relatie tussen het kind en een collega werkzaam binnen de kinderopvangorganisatie.

De signalerende beroepskracht zal eerder ongewenste omgangsvormen van een collega naar een kind signaleren dan direct misbruik constateren. Niet in alle gevallen waarin beroepskrachten menen dat er niet goed met kinderen wordt omgegaan door een collega, is er sprake van een mogelijk geweld- of zedendelict. Desondanks mag niet aan deze signalen voorbij worden gegaan en zal onderzocht moeten worden wat er bij het kind wordt signaleerd. De beroepskracht of bemiddelingsmedewerker dient altijd direct de houder op de hoogte te stellen van zijn/haar twijfels en niet zelf een afweging te maken.

Vermoedens zijn er in uiteenlopende gradaties. Als de beroepskracht of bemiddelingsmedewerker zich met een vermoeden over een collega geconfronteerd ziet, moeten de volgende acties ondernomen worden:

- Raadpleeg de signalenlijsten in bijlage 3, 4 en 9
- Documenteer wat is waargenomen
- Leg het signaal direct bij de houder neer

Stap 1b: Direct melding doen van vermoeden van geweld- of zedendelict jegens een kind bij houder

Wanneer een beroepskracht of bemiddelingsmedewerker vermoedt dat een collega binnen de kinderopvangorganisatie zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet de beroepskracht of bemiddelingsmedewerker dit direct melden bij de houder. Deze stap wordt zorgvuldig gedocumenteerd.

In het stappenplan wordt er van uitgegaan dat een beroepskracht of een bemiddelingsmedewerker een mogelijk vermoeden van kindermishandeling door een collega direct meldt bij de houder. In de praktijk kunnen ook de volgende personen deze melding van vermoeden van kindermishandeling door een medewerker doen:

a. Melding door het kind

Als de melding van een geweld- of zedendelict afkomstig is van een kind, is opvang en steun voor het kind het eerste aandachtspunt. De beroepskracht bij wie het slachtoffer de klacht meldt, is verplicht dit meteen te melden bij de houder. Deze laat weten discreet te zullen handelen, maar belooft geen geheimhouding aan het kind. Naast Veilig Thuis worden zo nodig anderen ingeschakeld voor hulp. De verzorgers van het betrokken kind worden geïnformeerd. Aan de verzorgers wordt eveneens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is het uitgangspunt van dit handelen.

b. Melding door de verzorger

Als de melding van de verzorgers komt, moet deze melding altijd serieus worden genomen. Feiten en constatering zullen bij verzorgers worden nagevraagd. De beroepskracht geeft de melding direct door aan de houder. De verzorger kan bij een redelijk vermoeden ook zelf contact opnemen met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

c. Melding door derden

Als de melding van derden komt, dient uitgezocht te worden over welke informatie deze persoon/personen precies beschikt/beschikken en waarop deze informatie is gebaseerd. De beroepskracht geeft de melding door aan de houder.

Melding over leidinggevende

Wanneer de melding van toepassing is op de leidinggevende dient door de constaterende beroepskracht direct de houder te worden ingeschakeld.

Melding over de houder/directie

Een bijzondere situatie betreft het geval dat het vermoeden het gedrag van de houder/directie zelf betreft. Het gaat hierbij immers om de situatie waarin het niet meer mogelijk is om intern hogerop melding te doen. In dat geval is de constaterende beroepskracht verplicht om aangifte te doen bij de politie. De beroepskracht kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur kan de beroepskracht begeleiden bij het doen van aangifte.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur

De houder is verplicht om direct in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur gaat samen met de houder na of er een redelijk vermoeden bestaat en adviseert de houder over aangifte. Wanneer er geen sprake is van een redelijk vermoeden, is nader onderzoek redelijkerwijs niet aan de orde. De houder zal in gesprek gaan met betrokkenen om de mogelijk verstoorde werkhouding te herstellen. Indien de uitkomst is dat er een redelijk vermoeden bestaat van een gewelds- of zedendelict dan heeft de houder een aangifteplicht.

De houder is verantwoordelijk voor de registratie in deze stap.

Stap 3: Aangifte doen

Indien na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden bestaat van een geweld- of zedendelict, dan heeft de houder een meldplicht. Als deze stap wordt gezet, is er vanzelfsprekend nog steeds geen sprake van 'schuld' van de beroepskracht over wie het vermoeden is geuit: 'beschuldigd' staat niet gelijk aan 'schuldig'.

In geval van een reëel vermoeden neemt de houder, naast het doen van aangifte, de volgende maatregelen:

A. Stelt de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief

In geval van een reëel vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf, wordt de betreffende betrokken persoon in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief gesteld.

B. Draaiboek aanleggen

De houder, of degene die in opdracht van de houder met deze taak belast is, draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en legt een draaiboek aan.

C. Raadplegen Veilig Thuis en/of GGD

Veilig Thuis kan de kinderopvangorganisatie adviseren en ondersteuning bieden. Ook de GGD kan worden geraadpleegd.

D. Het regelen van opvang voor kind(eren) en verzorgers

- Voor de ondersteuning voor het kind en de verzorgers kan een beroep worden gedaan op een instelling als de GGD of Veilig Thuis. (Het calamiteitenteam van) GGD is gespecialiseerd in het begeleiden van organisaties bij calamiteiten. In overleg met verzorgers en GGD en/of Veilig Thuis, wordt bezien of de opvang in de kinderopvangorganisatie kan worden gecontinueerd dan wel dat er een andere oplossing moet worden geboden
- De kinderopvangorganisatie informeert de verzorgers van het betreffende kind over de mogelijkheid aangifte te doen bij de politie
- De houder of directie houdt contact, toont betrokkenheid en informeert de verzorgers regelmatig over de voortgang van het onderzoek en andere zaken die voor de verzorgers van belang zijn
- De verzorgers van de overige kinderen moeten worden geïnformeerd. Er kan gekozen worden om kinderen elders onder te brengen. Veilig Thuis kan worden ingeschakeld voor advies hoe bijvoorbeeld te handelen met de eigen kinderen van de beroepskracht.

Na het doen van aangifte stelt de politie in de regel een onderzoek in. De politie voert gesprekken met alle betrokkenen. Het initiatief voor het instellen van een onderzoek ligt bij de politie. De houder en directie dienen het onderzoek van de politie te volgen en zelf geen stappen te ondernemen die indruisen tegen de bewijslast van de politie.

Stap 4: Handelen naar aanleiding van het onderzoek van de politie

Het onderzoek van de politie kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de houder, directie of leidinggevende verschillende mogelijkheden om te handelen.

Rehabilitatie van de medewerker

De politie kan op grond van het verrichte onderzoek constateren dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat er sprake is van een geweld- of zedendelict. De betrokken beroepskracht, die voor de duur van het onderzoek geschorst of op non-actief was gesteld, wordt door de houder of directie van de organisatie in zijn functie in ere hersteld. In een dergelijke situatie moeten het belang van de beroepskracht en het algemeen belang worden afgewogen en zou het bijvoorbeeld wenselijk kunnen zijn de betreffende beroepskracht binnen de kinderopvangorganisatie over te plaatsen. Indien na het onderzoek van de politie blijkt dat er een klacht is ingediend op valse gronden, kan de directie de betrokken beroepskracht een rehabilitatietraject aanbieden. De directie kan dan tevens maatregelen nemen tegen degene die valselyk een beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat excuses worden aangeboden, tot schorsing of tot verwijdering.

Waarschuwing afgeven

De houder of directie kan besluiten tot het geven van een schriftelijke waarschuwing, met de mededeling dat herhaling van het ongewenste gedrag arbeidsrechtelijke gevolgen heeft. Die waarschuwing kan dan worden opgenomen in het personeelsdossier.

Arbeidsrechtelijke maatregelen

Wanneer de houder of directie constateert dat er op grond van het verrichte onderzoek van de politie aanleiding is om aan te nemen dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden, neemt de houder/directie maatregelen van arbeidsrechtelijke aard, zoals ontslag wegens een dringende reden op grond van art. 677 en art. 678 boek 7 BW, of ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter (art. 685 boek 7 BW).

Alle beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en zorgvuldig geregistreerd door de houder of directie.

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie nazorg biedt aan alle betrokkenen. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg

Nazorg aan betrokken verzorgers en hun kinderen kan worden geboden door middel van verzorgeravonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. De kinderopvangorganisatie kan zich hierin laten adviseren door de GGD. Voor de kinderen kan, als dit nodig is of als de verzorgers van de kinderen dit nodig achten, extra hulp worden ingezet.

Het is belangrijk om bijzondere aandacht te hebben voor de psychische belasting van de overige beroepskrachten naar aanleiding van bovenstaand traject. Wanneer er getuigen zijn onder de beroepskrachten kan met hen apart worden besproken wat nodig is om het gebeurde te verwerken. Bij hen kunnen gevoelens van boosheid, onmacht, verdriet, schaamte en schuldgevoel een rol spelen. Andere beroepskrachten kunnen ook kampen met deze gevoelens. Hier kan aandacht aan worden besteed in de team overleggen en daar waar nodig ook individueel. Als binnen een kinderopvangorganisatie een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hier van op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe er wordt omgegaan met de pers.

Evalueren

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren. Dit is de verantwoordelijkheid van houder of directie.

- De houder of directie evalueert met medewerkers dat wat er gebeurd is en de procedures die zijn gevolgd
- Zo nodig wordt de zaak doorgesproken met andere betrokkenen
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden gedocumenteerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard
- Blijf alert op signalen. Mogelijk zijn er meer slachtoffers.

Preventieve maatregelen

Vanuit de Wet kinderopvang is het een vereiste voor dagopvang en bso dat het risico op grensoverschrijdend gedrag door beroepskrachten, beroepskrachten in opleiding, stagiairs, vrijwilligers en overige aanwezige volwassenen zoveel mogelijk wordt beperkt. De organisatie kan verschillende preventieve maatregelen nemen die het risico op grensoverschrijdend gedrag van een beroepskracht kunnen verminderen:

Scholing

Ongewenste omgangsvormen en signalen van seksueel misbruik moeten worden opgemerkt. Beroepskrachten kunnen hierop geschoold worden.

Screening personeel

De wervings- en selectieprocedure van beroepskrachten moet strikt worden uitgevoerd. Screening van personeel door de werkgever moet beginnen bij de sollicitatieprocedure. Heeft de werknemer gaten in zijn/haar cv? Heeft hij goede referenties? Waarom is hij/zij weggegaan bij zijn vorige werkgever? Dit zijn allemaal vragen die beantwoord en beoordeeld moeten worden wil een kandidaat verder gaan in een procedure.

Transparant werken

Informeel verzorgers tijdens het intakegesprek dat er wordt gewerkt met de meldcode. Benoem duidelijk dat er een meldplicht is voor wanneer er vermoedens zijn van een mogelijk geweld- of zedendelict door een collega en dat er een stappenplan wordt gehanteerd wanneer er een vermoeden is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Informeer verzorgers bij wie zij binnen de organisatie terecht kunnen.

Open cultuur

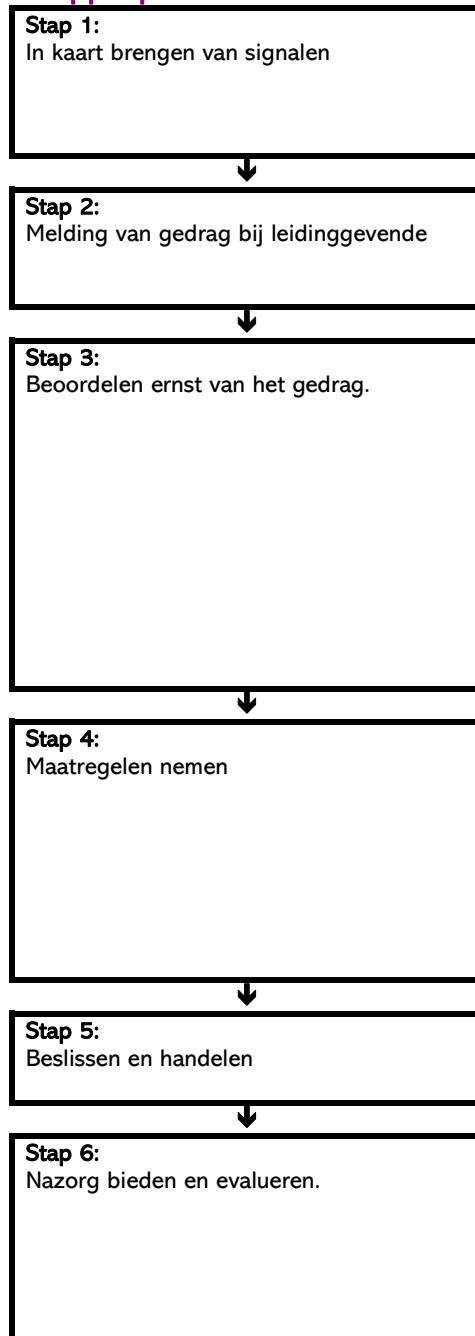
Het moet gewoon zijn elkaar aan te spreken of te bevragen en te overleggen met de leidinggevenden over vermoedens. De kinderopvangorganisatie dient tijd in te plannen voor regelmatig overleg, werkbegeleiding en interview.

Route bij signalen seksueel overschrijdend gedrag kinderen onderling

Seksualiteit is een wezenlijk onderdeel van de ontwikkeling van jeugdigen naar volwassenheid. Binnen de kinderopvangorganisatie verdienen thema's als intimiteit en seksualiteit professionele aandacht. Door op een goede manier aandacht te besteden aan het onderwerp seksualiteit kan de kinderopvangorganisatie niet alleen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, maar ook bijdragen aan het voorkómen van grensoverschrijdende seksuele incidenten. Kinderen die naar de kinderopvang gaan, moeten in de eerste plaats fysiek veilig zijn en zich ook zo voelen, ook op het gebied van seksualiteit. Daarnaast hebben zij, afhankelijk van hun leeftijd en situatie, ondersteuning nodig bij hun ontwikkeling op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Wat door kinderen én beroepskrachten 'normaal' wordt gevonden op het gebied van seksualiteit is steeds aan verandering onderhevig. Veel meer dan vroeger speelt de beeldvorming in de media daarbij een rol.

Binnen de kinderopvangorganisatie is het belangrijk dat beroepskrachten de kennis hebben en over vaardigheden beschikken om kinderen in hun ontwikkeling te begeleiden en daarmee ook in hun seksuele ontwikkeling. Beroepskrachten vinden het vaak lastig jonge kinderen pedagogisch te begeleiden bij hun seksuele ontwikkeling. Hoe maak je het thema bespreekbaar en hoe voorkom je seksueel grensoverschrijdend gedrag? En, wat moeten beroepskrachten doen én laten bij vermoedens van seksueel grensoverschrijdend gedrag op de groep? Als beroepskrachten weten welke factoren binnen de groep seksueel grensoverschrijdend gedrag beïnvloeden, kunnen ze hierop inspelen om ongewenst gedrag te voorkomen.

Stappenplan

De pedagogisch medewerker:

- observeert kinderen en verzorgers
- raadpleegt signalenlijst
- bespreekt signalen met de collega's / leidinggevende
- registreert.

De beroepskracht:

- Meldt het gedrag bij de leidinggevende
- Brengt de verzorgers van de betrokken kinderen op de hoogte

De leidinggevende

- Raadpleegt Veilig Thuis en/of GGD
- Gaat in gesprek over het gedrag met verzorgers van zowel het kind dat het gedrag vertoont als met de verzorgers van de kinderen die ermee worden geconfronteerd
- Weegt de ernst van het gedrag:
 - o licht seksueel grensoverschrijdend gedrag: bespreken in het team, inschakelen externe hulp niet nodig;
 - o matig seksueel grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, inschakelen hulp;
 - o ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag: direct ingrijpen vereist, maatregelen conform stap 4.
- Documenteert (in het kinddossier)

De houder

- Stelt een intern onderzoek in
- Schakelt experts in zoals GGD en Veilig Thuis
- Organiseert zorg voor kinderen en verzorgers
- Gaat in gesprek met verzorgers van kind dat gedrag vertoont én met de verzorgers van kinderen die geconfronteerd werden met het gedrag over de te nemen maatregelen
- Documenteert

De houder

- Beslist naar aanleiding van het onderzoek over de opvang van het kind dat het gedrag heeft vertoond

De houder

- Biedt nazorg voor verzorgers, kinderen en beroepskrachten
- Organiseert verzorgeravonden
- Verwijst door naar externe hulp
- Evalueert de procedures
- Documenteert

Met Veilig Thuis kan 24/7 contact opgenomen worden voor (anoniem) advies.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Wanneer er signalen zijn dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hier mee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, is het belangrijk dat deze signalen in kaart worden gebracht en goed worden geïnterpreteerd. Soms zal iets vrij duidelijk zijn aan te merken als ontoelaatbare handeling, maar vaker zal het gaan om minder duidelijke signalen die niet direct te duiden zijn.

Het is belangrijk om deze signalen serieus te nemen. De beroepskrachten kunnen met elkaar onderzoeken wat zij bij de kinderen merken. Door met collega's of de bemiddelingsmedewerker te overleggen en van gedachten te wisselen, kan een signaal beter worden beoordeeld.

De volgende acties kunnen helpen de signalen te onderbouwen:

- Raadpleeg de signalenlijst uit de handleiding
- Bespreek de signalen met collega's of de bemiddelingswerker, aandachtsfunctionaris, leidinggevende of gedragswetenschapper
- Vraag een gesprek aan met de leidinggevende
-

Leg de mogelijke signalen vast (in het kinddossier). Als de beroepskracht vervolgens twijfelt of concludeert dat er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan is het belangrijk dit te melden bij de leidinggevende conform stap 2.

Stap 2: Melden van het gedrag bij leidinggevende

Wanneer de beroepskracht signalen heeft dat een kind of meerdere kinderen seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hiermee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, dan is het belangrijk dit te melden bij de leidinggevende.

De verzorgers van de kinderen die het gedrag vertonen of ermee zijn geconfronteerd moeten op de hoogte worden gebracht.

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie alles goed registreert (in het kinddossier). Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen, dienen schriftelijk te worden vastgelegd. Privacywetgeving dient hierbij in acht te worden genomen.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag

De leidinggevende is in overleg met de directie verantwoordelijk voor een eerste beoordeling van de voorgelegde situatie. Daarbij zal in het algemeen de beroepskracht die het gedrag heeft gemeld en eventueel collega's, worden gehoord. Ook Veilig Thuis, CJG, ZAT of de GGD kan hiervoor worden ingeschakeld. Hierbij wordt de ernst van het gedrag bepaald.

Wanneer wordt geconstateerd dat er geen sprake is van leeftijdsadequaat gezond gedrag, wordt gecategoriseerd hoe ernstig het gedrag is. Bij alle vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag dienen de verzorgers van zowel het kind dat het gedrag vertoont als het kind dat met het gedrag is geconfronteerd te worden geïnformeerd. Het is belangrijk om met verzorgers in gesprek te blijven gedurende het proces. Daarnaast dient bij alle vormen gekeken te worden of het seksueel overschrijdende gedrag een signaal is van onderliggende problematiek.

Er kunnen verschillende gradaties grensoverschrijdend gedrag worden onderscheiden:

- Licht seksueel grensoverschrijdend gedrag kan worden gezien als een noodzakelijke stap om normen en waarden te leren kennen en zal bij veel kinderen op bepaalde momenten in de ontwikkeling voorkomen. Het is nodig dat de beroepskracht dit gedrag begrenst, hierop reageert en hierover spreekt met verzorgers.
- Matig seksueel grensoverschrijdend gedrag is ontoelaatbaar; het is belangrijk om een duidelijk verbod in te stellen. Aan het kind moet worden uitgelegd dat dit gedrag niet mag en er moet worden uitgelegd waarom dit niet mag. De betrokken kinderen kunnen in de groep worden geobserveerd. Belangrijk is dat er met de kinderen wordt gecommuniceerd en dat verzorgers actief betrokken worden. De leidinggevende overlegt met Veilig Thuis, een gedragswetenschapper of externe hulpverlening of advies noodzakelijk is.
- Ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag vereist dat er direct wordt ingegrepen. Er moeten maatregelen worden genomen die kunnen garanderen dat het gedrag niet meer kan voorvallen. De houder dient ingelicht te worden om verdere stappen te kunnen ondernemen, ook omdat de houder eindverantwoordelijk is voor alle interne en externe communicatie. Bij ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag dient stap 4 te worden ingezet.

Ook voor deze stap geldt, dat alle signalen en stappen goed worden vastgelegd in het kinddossier.

Stap 4: Maatregelen nemen

De houder bepaalt welke maatregelen moeten worden genomen wanneer er sprake is van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De volgende maatregelen kunnen worden genomen:

- Het instellen van een intern onderzoek. Het is belangrijk nauw samen te werken met expertorganisaties zoals Veilig Thuis, het zorgadviesteam en de GGD. Bij ernstige zaken is het aan te bevelen een onderzoeksteam te vormen waar vertegenwoordigers van de kinderopvangorganisatie en externe deskundigen deel van kunnen uitmaken. Dit onderzoeksteam kan het incident onderzoeken en de directie advies geven hoe te handelen. Het aanleggen van een draaiboek kan structuur bieden bij de uitvoer van het onderzoek.
- Het regelen van ondersteuning voor het kind en de verzorgers
- Aanbieden van excuses voor falend toezicht/onveilige situatie vanuit de kinderopvang. Hierbij wordt tevens benadrukt dat wordt onderzocht hoe verbeteringen binnen de kinderopvangorganisatie kunnen worden doorgevoerd om mogelijke herhaling te voorkomen
- Aanbieden van opvang en professionele hulp voor alle kinderen en hun verzorgers die op welke wijze dan ook betrokken zijn geweest bij het grensoverschrijdende seksuele gedrag. Emotionele begeleiding van de direct betrokken verzorgers is noodzakelijk
- Indien een kind seksueel grensoverschrijdende handelingen heeft uitgevoerd bij een ander kind dan is het belangrijk gesprekken te voeren met beide partijen verzorgers en gezamenlijk te komen tot oplossingen. Creëer van beide partijen verzorgers 'bezorgde verzorgers' en zoek naar een gezamenlijk belang. De kinderopvangorganisatie vertegenwoordigt de belangen van alle kinderen. Dat kan betekenen dat de kinderopvangorganisatie beslissingen neemt die één van beide partijen niet zint. De kinderopvangorganisatie kan tegen het volgende dilemma aanlopen: gaat een kind van de kinderopvang af of niet? En is dat op basis van een besluit van de kinderopvangorganisatie of van de verzorgers (opzeggen plaatsingsovereenkomst)? Belangrijk is de verzorgers altijd te informeren over de gemaakte keuze en deze te beargumenteren
- Afscherming van het kind dat het grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

De leidinggevende en/of houder/directeur draagt zorg voor een zorgvuldige procedure en registreert dit in het betreffende kinddossier.

Stap 5: Beslissen en handelen

De beoordeling van het incident en het advies uit het (eventuele) interne onderzoek kunnen leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de houder verschillende mogelijkheden om te handelen richting het kind dat het seksueel grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

a. Het kind blijft op de groep

Wanneer de houder/directie constateert dat er op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat het gedrag zich zal herhalen of dat de aanwezigheid van het kind volgens betrokken partijen bedreigend is voor andere kinderen, kan in overleg met betrokken verzorgers, worden besloten het kind op de betreffende groep van de kinderopvangorganisatie te laten.

b. Het kind gaat naar een andere groep of kinderopvangorganisatie

De houder/directie kan besluiten dat het in het belang is van het kind en/of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd zijn, dat het kind naar een andere groep binnen de betreffende kinderopvangorganisatie, naar een andere locatie of naar een geheel andere kinderopvangorganisatie gaat. De houder/directie kan hierin de verzorgers adviseren en eventueel contact opnemen met een andere kinderopvangorganisatie. Ook kunnen verzorgers zelf de conclusie trekken dat hun kind naar een andere locatie of kinderopvangorganisatie gaat.

c. Het inzetten van hulp

Met advies van Veilig Thuis en in overleg met de verzorgers kan hulpverlening voor het kind worden ingezet.

d. Melding bij Veilig Thuis

De houder/directie doet een melding bij Veilig Thuis (conform de meldcode in deel 1). Het gedrag van het kind kan namelijk ook op andere problematiek wijzen.

Stap 6: nazorg bieden en evalueren

Geadviseerd wordt het personeel persoonlijk te informeren. Daarnaast kunnen alle betrokkenen zo spoedig mogelijk over het seksueel overschrijdende gedrag op de hoogte worden gebracht middels een brief of een gezamenlijke (verzorger)bijeenkomst. De directie is verantwoordelijk voor de nazorg en de evaluatie.

Er kan informatie worden gegeven over de concrete maatregelen die getroffen zijn ten aanzien van het kind of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd werden. Ook kan aangegeven worden welke concrete maatregelen er ten aan zien van het kind dat het gedrag vertoonde genomen zijn en het verdere verloop van het onderzoek.

Als bij een kinderopvangorganisatie een incident plaatsvindt, is er een kans dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe hiermee zal worden omgegaan.

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren:

- De houder evalueert met beroepskrachten en eventueel andere betrokkenen wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd
- Zo nodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere (externe) betrokkenen
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het seksueel grensoverschrijdend gedrag worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de houder/directie op een centraal punt bewaard conform geldende privacywetgeving.

Seksuele ontwikkeling van kinderen en grensoverschrijdend gedrag

Ieder kind maakt in zijn algemene ontwikkeling een seksuele ontwikkeling door. In zijn eigen tempo, wanneer hij daar aan toe is, verkent hij zijn eigen lichaam en dat van anderen. Baby's hebben intimiteit en liefdevolle aanraking nodig voor een gezonde ontwikkeling. Zij zijn heel zintuiglijk ingesteld. Huidcontact is belangrijk. Zo ontdekken zij hun lichaam. Naarmate ze verzorger worden ontdekken ze verschillen tussen zichzelf en anderen en worden zij nieuwsgierig naar andere kinderen. Bij het verkennen van hun lichaam kunnen ook lustgevoelens ontstaan. Dit is een normaal onderdeel van de ontwikkeling. Peuters kunnen vanuit hun nieuwsgierigheid vragen stellen over thema's als waar baby's vandaan komen en doen onschuldige seksuele spelletjes zoals doktertje spelen. Dit hoort allemaal bij de seksuele ontwikkeling. Vaak is het voor volwassenen een meer beladen onderwerp dan voor kinderen. Het is dus van belang dat de opvoeder vanuit een 'kinderbril' het gedrag van het kind bekijkt. Hoort het bij de ontwikkeling en leeftijdsfase of niet?

Als twee kinderen samen spelen, is het van belang te kijken of het spel met wederzijdse instemming plaatsvindt. Ook is het belangrijk dat de kinderen in min of meer dezelfde fase zitten. Als er een groot leeftijdsverschil is tussen kinderen, zitten ze in verschillende ontwikkelingsfasen en hebben dus ook andere behoeftes.

Als twee kinderen van vier jaar samen doktertje spelen, doen ze dat omdat ze alle twee in dezelfde fase zitten: een fase waarin ze hun lichaam en gevoelens aan het ontdekken zijn. Een verzorger kind, bijvoorbeeld van tien jaar, dat met een kind van bijvoorbeeld vier jaar doktertje speelt scheelt in zijn seksuele ontwikkeling te veel jaar van het kind van vier. Een kind van tien jaar is die fase van ontdekking al lang voorbij. Hij is aan het begin van de puberteit en beleeft seksualiteit op een andere manier. 'Te ver gaan' is in dat geval seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij de oudste door zijn emotioneel en fysieke overwicht de ander tot handelingen aanzet die hij niet kan weigeren en/of waar de ander niet aan toe is. Bovendien kan er bij zo'n leeftijdsverschil ook sprake zijn van manipulatie waarbij de ander wordt gedwongen iets te doen wat hij niet wil.

Seksueel gedrag van kinderen wordt over het algemeen geaccepteerd binnen bepaalde grenzen. Maar die grenzen kunnen voor een ieder anders liggen. Dat is afhankelijk van de eigen waarden en normen van de beroepskracht, de waarden en normen van de kinderopvangorganisatie en/of de waarden en normen van de verzorgers. Het is belangrijk dat de beroepskrachten binnen de kinderopvangorganisatie hierover met elkaar in gesprek gaan en blijven.

Terminologie en definitie

Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat het om seksueel gerichte aandacht tot uiting komend in non-verbaal, verbaal of fysiek gedrag, dat zowel opzettelijk als niet opzettelijk kan zijn. De gedragingen worden door het kind dat ze ondergaat, als ongewenst ervaren. Meestal is er sprake van machtsongelijkheid tussen de kinderen. Degene die het ondergaat bepaalt of het gedrag ongewenst is. Dit kan van kind tot kind verschillend zijn.

Bij seksuele intimidatie is er sprake van gedrag dat gekenmerkt wordt door eenzijdigheid, ongewenstheid of dwang.

Wanneer is seksueel gedrag grensoverschrijdend?

Bij het signaleren van grensoverschrijdend seksueel gedrag is het belangrijk dat de beroepskracht vertrouwt op zijn intuïtie, op zijn gevoel: wat is dit raar/wat is er met dit kind aan de hand? De signalenlijsten en de observatielijst kunnen als hulpmiddel dienen om de signalen in kaart te brengen. Het is belangrijk het kind zorgvuldig te observeren en na te gaan: waarom vind ik dit, wat zie ik nog meer bij dit kind? Een volgende essentiële stap is het bespreken van deze signalen met een collega of leidinggevende.

Ondanks het feit dat seksuele spelletjes of het verkennen van het lichaam door kinderen bij kinderen bij de gewone seksuele ontwikkeling horen, zijn er ook grenzen bij (seksueel getinte) spelletjes tussen kinderen onderling. Voor alle leeftijden geldt dat alle lichamelijke spelletjes waarbij kinderen elkaar pijn doen, te ver gaan.

Er zijn meerdere criteria op basis waarvan je kan bepalen of seksueel gedrag grensoverschrijdend is. Als aan één van deze criteria niet voldaan is, is er mogelijk sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Deze criteria zijn:

- **Criterium 1 toestemming:**
Om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moeten beide partijen daar toestemming voor hebben gegeven. Maar om toestemming te kunnen geven, moet men oud, wijs of geïnformeerd genoeg zijn om in te kunnen schatten:
 - Wat er precies gaat of kan gebeuren
 - Wat de consequenties kunnen zijn
 - Of het gebruikelijk is binnen een bepaalde groep of in de gegeven situatie.Toestemmen houdt meer in dan ja-knikken op een simpel verzoek en mag niet verward worden met geen verzet plegen.
- **Criterium 2 vrijwilligheid:**
Een gezond seksueel contact gebeurt altijd op vrijwillige basis. Er mag geen sprake zijn van dwang, geweld, manipulatie, dreiging of groepsdruk.
- **Criterium 3 gelijkwaardigheid:**
Om van een gezond seksueel contact te kunnen spreken, moet er een gelijkwaardige relatie bestaan tussen de betrokkenen. Dit betekent dat er een zeker evenwicht moet zijn tussen beide partijen op het gebied van onder meer leeftijd, kennis, intelligentie, aanzien, macht, levenservaring, ontwikkelingsniveau en status.

Andere criteria: ontwikkeling, context en zelfrespect

Er zijn nog enkele andere criteria op basis waarvan je kan bepalen of seksueel (getint) gedrag grensoverschrijdend is. Zo is er bijvoorbeeld sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag als het seksueel gedrag niet aangepast is aan de context of als het gedrag van weinig zelfrespect getuigt.

Voorbeelden: een kind dat in het openbaar zijn penis toont of masturbeert.

Daarnaast is er de vraag of het gedrag aangepast is aan de leeftijd of de ontwikkelingsfase. Is dat niet het geval, dan is er sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Voorbeelden:

- Een 8-jarige die naar porno zoekt op het internet
- Een 10-jarige die geslachtsgemeenschap heeft met een 12-jarige

Preventieve maatregelen

Vanuit de Wet kinderopvang is het een vereiste voor dagopvang en BSO dat het risico op grensoverschrijdend gedrag door kinderen zoveel mogelijk wordt beperkt. Kinderopvangorganisaties en gastverzorgerbureaus kunnen preventieve maatregelen nemen die seksueel overschrijdend gedrag kunnen verminderen. Het is belangrijk een pedagogische visie op seksualiteit te ontwikkelen.

Deskundigheid op het gebied van seksualiteit en de ontwikkeling van kinderen:

Het is belangrijk te zorgen voor voldoende deskundigheid van de beroepskrachten op het vlak van normale seksuele ontwikkeling van kinderen en seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Inzicht in de risicofactoren:

Organisaties kunnen een inventarisatie van risicofactoren maken: welke factoren beïnvloeden mogelijk het risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag? De organisatie kan maatregelen nemen om de geconstateerde risico's op te heffen of te beperken en hierop beleid en praktijk aan te passen.

Hanteren van gedragsregels: De kinderopvangorganisatie kan afspraken maken over hoe de organisatie wil dat beroepskrachten en kinderen met elkaar omgaan. Dit geldt voor zowel kinderen onderling, als voor het contact tussen beroepskrachten en kinderen. Het is belangrijk deze gedragsregels te implementeren en actueel te houden. Belangrijk daarbij is dat bij de totstandkoming van deze gedragsregels niet alleen beroepskrachten, maar ook de kinderen die hier zelf over mee kunnen praten betrokken zijn. Regels zouden gevisualiseerd kunnen worden en op verschillende plaatsen in de groep kunnen hangen. Ook kunnen de gedragsregels worden opgenomen in de voorlichtingsbrochures van de kinderopvangorganisatie.

Aandacht voor communicatie van kinderen:

Onderstaand zijn een aantal voorbeelden opgenomen van hoe met en door kinderen gecommuniceerd kan worden in relatie tot seksueel gedrag. Betrek verzorgers bij de (gespreksvoering rondom) deze onderwerpen:

- Geef zelf het goede voorbeeld: stel eigen grenzen, respecteer die van anderen (ook die van kinderen) en reageer als iemand een grens overschrijdt
- Zorg voor voldoende momenten waarin een open gesprek met kinderen mogelijk is en kinderen zich vrij voelen iets aan de orde te stellen
- Leer kinderen de meest gangbare woorden voor de geslachtsdelen. Anders kunnen ze - indien nodig - niet onder woorden brengen wat ze hebben meegemaakt. Maak hier binnen het team afspraken over
- Leer kinderen dat er maar een paar mensen zijn die hen bloot mogen aanraken. En dat ze het moeten vertellen als iemand anders dat doet
- Leer kinderen nee te zeggen en weg te gaan als iemand hen aanraakt op een manier die ze niet prettig vinden. Dit filmpje kan hierbij ondersteunend zijn
- Help kinderen begrijpen/onderscheiden wie ze wel en niet kunnen vertrouwen. Praat hier met ze over en luister naar hun input
- Bespreek met kinderen het verschil tussen leuke en niet-leuke geheimen. Moedig kinderen aan om geheimen die hem of haar slecht doen voelen, te delen met iemand die ze vertrouwen. Laat kinderen weten dat je zelf altijd beschikbaar bent om te praten en te luisteren
- Maak gebruik van voor kinderen ontwikkelde boekjes of spelletjes om onderwerpen rond seksualiteit bespreekbaar te maken, kijk op: www.seksualiteit.nl

Afspraken over internetgebruik:

steeds meer kinderen, zowel jong als verzorger, maken gebruik van het internet. De volgende mogelijkheden kunnen helpen bij het maken van afspraken rondom internetgebruik:

- Eigenlijk het belangrijkste: met de kinderen praten over internet en over datgene wat zij er doen
- Zorg voor eigen apparatuur van de kinderopvangorganisatie waar kinderen mee op internet kunnen en laat kinderen geen gebruik maken van meegebrachte telefoons, iPads, etc.
- Stel gedragsregels op voor internetgebruik
- Houd toezicht bij het internetgebruik (zet de computer met het beeldscherm richting groep)
- Installeer software die bepaalde sites kan blokkeren en waarmee gevolgd kan worden wat er op de apparatuur gebeurt
- Organiseer een verzorgeravond over dit onderwerp

Bijlage 1: Signalenlijst kindermishandeling 0- tot 4-jarigen

Deze lijst bevat signalen dat er iets met een kind aan de hand kan zijn, maar dit is zeker niet altijd het geval. Het betekend dan ook niet altijd dat er sprake is van kindermishandeling. Hoe meer signalen er te herkennen zijn, des te groter is de mogelijkheid dat er sprake is van kindermishandeling.

De lijst heeft tot doel een bepaald vermoeden te kunnen onderbouwen, maar levert zeker geen bewijs voor mogelijke mishandeling.

Psycho-sociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling;
- schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling;
- regressief gedrag (achteruitgang in ontwikkeling);
- niet zindelijk zijn op een leeftijd waarvan men het verwacht.

Relationele problemen

Ten opzichte van verzorgers:

- totale onderwerping aan de wensen van de verzorgers;
- sterk afhankelijk gedrag t.o.v. de verzorgers;
- onverschilligheid t.o.v. de verzorgers;
- kind is bang voor de verzorgers;
- kind vertoont heel ander gedrag als verzorgers in de buurt zijn.

Ten opzichte van andere volwassenen:

- bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf;
- bevriezing bij lichamelijk contact;
- allemansvriend;
- lege blik in ogen en vermijden van oogcontact;
- waakzaam, wantrouwend.

Ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen;
- is niet geliefd bij andere kinderen;
- wantrouwend;
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering;
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- labiel, nerveus;
- depressief;
- angstig;
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos;
- agressief;
- hyperactief;
- niet lachen, niet huilen;
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn;
- eetproblemen;
- slaapstoornissen;
- vermoeidheid, lusteloosheid.

Medische signalen

Lichamelijke kenmerken

- blauwe plekken;
- krab-, bijt-, of brandwonden;
- botbreuken;
- littekens.

Voedingsproblemen

- ondervoeding;
- voedingsproblemen bij baby's;
- steeds wisselen van voeding;
- veel spugen;
- matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid groeien;
- weigeren van voeding;
- achterblijven in lengtegroei.

Verzorgingsproblemen

- slechte hygiëne;
- ernstige luieruitslag;
- onvoldoende kleding;
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg;
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht;
- herhaalde ziekenhuisopnamen;
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg;
- traag herstel door onvoldoende zorg.

Kenmerken verzorgers/gezin**Verzorger/kind relatiestoornis**

- verzorger draagt kind als een 'postpakketje'
- verzorger troost kind niet bij huilen;
- verzorger klaagt overmatig over het kind;
- verzorger heeft irreële verwachtingen t.a.v. het kind
- verzorger toont weinig belangstelling voor het kind.

Signalen verzorger

- geweld in eigen verleden;
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig;
- onzeker, nerveus en gespannen;
- onderkoeld brengen van eigen emoties;
- negatief zelfbeeld;
- steeds naar anderen artsen/ziekenhuizen gaan;
- afspraken niet nakomen;
- kind opeens van kinderopvang afhaken;
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen;
- psychiatrische problemen;
- verslaafd.

Gezinskenmerken

- multi-probleem gezin;
- verzorger die er alleen voor staat;
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- isolement;
- vaak verhuizen;
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- veel ziekten in het gezin;
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven;
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen.

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën;
- vaginale infecties en afscheiding;
- jeuk bij vagina en/of anus;
- problemen bij het plassen;
- recidiverende urineweginfecties;
- pijn in de bovenbenen;
- pijn bij lopen en/of zitten;
- seksueel overdraagbare ziekten.

Relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder.

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- excessief en/of dwangmatig masturberen;
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact;
- niet leeftijdsadequaate seksueel spel;
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit;
- angst om zich uit te kleden;
- angst om op de rug te liggen;
- negatief lichaamsbeeld: ontevreden over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam;
- schrikken bij aangeraakt worden;
- houterige motoriek;
- geen plezier in bewegingsspel.

Signalen specifiek voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder;
- opstandigheid;
- angst;
- negatief zelfbeeld;
- passiviteit en teruggetrokkenheid;
- zichzelf beschuldigen;
- verlegenheid.

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- wantrouwen t.a.v. de omgeving;
- gebrek aan sociale vaardigheden.

Signalen specifiek voor het syndroom van Münchhausen bij Proxy (MBPS)

Het syndroom Münchhausen bij Proxy (MBPS) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder) komt liefdevol en bezorgd over en zoekt zeer regelmatig medische hulp voor het kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt door toediening van middelen en/of het toebrengen van verwondingen of infecties.

Signalen

- onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld;
- medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen;
- symptomen verdwijnen wanneer de verzorger en het kind worden gescheiden;
- een broertje of zusje is overleden of ook vaak ziek;
- de moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt;
- voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen;
- de volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie;
- het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten;
- de moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis;
- het verhaal van de moeder bevat kleine tegenstrijdigheden;
- vaak van arts verwisselen.

Het onderscheid met postnatale depressie is dat deze moeders vaak wel dankbaar zijn als zij ontlast worden van de zorg over hun kind, terwijl moeders met MBPS deze zorg niet uit willen besteden.

Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast de signalen hieronder kunnen ook de signalen genoemd bij seksueel misbruik duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

Signalen

- het kind heeft angst voor een bepaald kind;
- het kind is consequent bang voor een ander kind;
- het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest;
- het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind.

Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik duiden op seksueel grensoverschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep);
- het kind domineert of vertoont macht over een ander kind;
- veelvuldige seksistische uitingen.

Kinderpornografie

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- extreme angst voor het maken van foto's;
- angst voor opnamen met videoapparatuur.

Bijlage 2: Signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen

Deze lijst bevat signalen dat er iets met een kind aan de hand kan zijn, maar dit is zeker niet altijd het geval. Het betekend dan ook niet altijd dat er sprake is van kindermishandeling. Hoe meer signalen er te herkennen zijn, des te groter is de mogelijkheid dat er sprake is van kindermishandeling.

De lijst heeft tot doel een bepaald vermoeden te kunnen onderbouwen, maar levert zeker geen bewijs voor mogelijke mishandeling.

Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal, -spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling;
- schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling;
- regressief gedrag;
- niet zindelijk.

Relationele problemen

Ten opzichte van de verzorgers

- totale onderwerping aan de wensen van de verzorgers;
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de verzorgers;
- onverschilligheid ten opzichte van de verzorgers;
- kind is bang voor de verzorgers;
- kind vertoont heel ander gedrag als de verzorgers in de buurt zijn.

Relationele problemen

Ten opzichte van andere volwassenen

- bevriezing bij lichamelijk contact;
- allemansvriend;
- lege blik in de ogen en vermijden oogcontact;
- waakzaam, wantrouwend.

Relationele problemen

Ten opzichte van andere kinderen

- speelt niet met andere kinderen;
- is niet geliefd bij andere kinderen;
- wantrouwend;
- terugtrekken in eigen fantasie wereld.

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering;
- labiel, nerveus gespannen;
- depressief;
- angstig;
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos;
- agressief;
- hyperactief;
- destructief;
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel;
- vermoeidheid, lusteloosheid;
- niet huilen, niet lachen;
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn;
- schuld- en schaamtegevoelens;
- zelfverwondend gedrag;
- eetproblemen;
- anorexia/boulimia;
- slaapstoornissen;
- bedplassen/broekpoepen.

Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- blauwe plekken;
- krab-, bijt- of brandwonden;
- botbreuken;
- littekens.

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- slechte hygiëne;
- onvoldoende kleding;
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg;
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht;
- herhaalde ziekenhuisopnamen;
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg;
- traag herstel door onvoldoende zorg.

Overige medische signalen

- ondervoeding;
- achterblijven in lengtegroei;
- psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, braken, etc)

Kenmerken verzorgers/gezin

Verzorger-kind relatiestoornis

- verzorger troost kind niet bij huilen;
- verzorger klaagt overmatig over het kind;
- verzorger heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind;
- verzorger toont weinig belangstelling voor het kind.

Signalen verzorger

- geweld in eigen verleden;
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig;
- onzeker, nerveus en gespannen;
- onderkoeld brengen van eigen emoties;
- negatief zelfbeeld;
- steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping');
- afspraken niet nakomen;
- kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken;
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen;
- psychiatrische problemen;
- verslaafd;

Gezinskenmerken

- 'mutli-probleem' gezin;
- verzorger die er alleen voor staat;
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin;
- isolement;
- vaak verhuizen;
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc;
- veel ziekte in het gezin;
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven;
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen.

Signalen specifiek voor misbruik

Lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën;
- vaginale infecties en afscheiding;
- jeuk bij vagina en/of anus;
- problemen bij plassen;
- recidiverende urineweginfecties;
- pijn in de bovenbenen;
- pijn bij lopen en/of zitten;
- seksueel overdraagbare ziekten.

Relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in bijzonder.

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag

- excessief en/of dwangmatig masturberen;
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact;
- niet leeftijdsadequaate seksueel spel;
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit;
- angst om zich uit te kleden;
- angst om op de rug te liggen;
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam;
- schrikken bij aangeraakt worden;
- houterige motoriek;
- geen plezier in bewegingsspel.

Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan);
- opstandigheid;
- angst;
- negatief zelfbeeld;
- passiviteit en teruggetrokkenheid;
- zichzelf beschuldigen;
- verlegenheid.

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- wantrouwen ten aanzien van de omgeving;
- gebrek aan sociale vaardigheden.

Voor onderstaande signalen zie bijlage 1

- Signalen die specifiek zijn voor het syndroom van Munchhausen by Proxy (MBPS)
- Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind
- Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen
- Kinderpornografie

Bijlage 3: Gesprek met verzorgers / kinderen

Openheid is een belangrijke grondhouding in het contact met de verzorgers. Zoek daarom in de drie routes zo snel mogelijk contact met de betreffende verzorgers om de signalen te bespreken. Soms zal, als sprake is van een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling, door het gesprek met de verzorgers het vermoeden worden weggenomen. In dat geval zijn de volgende stappen in de route niet nodig. Het is belangrijk hiervan wel een verslag te maken voor in het kinddossier.

Worden de zorgen door het gesprek niet weggenomen, dan worden ook de volgende stappen gezet. Heeft een beroepskracht behoefte aan ondersteuning bij een gesprek, dan kan hij daarover ook advies vragen aan een collega, de leidinggevende of aan de aandachtsfunctionaris. Ook kan er advies worden gevraagd aan Veilig Thuis.

Gesprek met kinderen

Ook als een kind nog jong is, is het van belang dat de beroepskracht het gesprek met het kind aangaat, tenzij dat niet mogelijk is omdat het kind te jong is of het te belastend is. De beroepskracht beoordeelt in overleg met de leidinggevende of een gesprek zinvol en mogelijk is. Al dan niet in overleg met de aandachtsfunctionaris. Ook hierin kan Veilig Thuis om advies worden gevraagd. In bepaalde situaties kan het van belang zijn om een kind even alleen te spreken over de signalen, zonder dat de verzorgers daarbij aanwezig zijn. Als uitgangspunt geldt dat de verzorgers hierover vooraf worden geïnformeerd. In verband met de veiligheid van het kind, van de beroepskracht, of die van anderen, kan worden besloten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de verzorgers hierover van te voren worden geïnformeerd. De leidinggevende dient op de hoogte te zijn dat een dergelijk gesprek plaatsvindt. Dit kan schriftelijk worden vastgelegd in het kinddossier.

Tips voor het gesprek:

- bepaal van tevoren het doel van het gesprek
- voer het gesprek met een open houding
- sluit aan bij waar het kind op dat moment mee bezig is, bijvoorbeeld spel, een tekening of knutselen
- ga op dezelfde ooghoogte zitten als het kind en kies een rustig moment uit
- steun het kind en stel het op zijn gemak
- gebruik korte zinnen
- vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind
- begin met open vragen (Wat is er/is er iets gebeurd? Wanneer is dat gebeurd? Hoe komt dat?) en wissel deze af met gesloten vragen (Ben je gevallen? Heb je pijn? Ging je huilen? Vond je dat leuk of niet leuk?)
- vraag niet verder wanneer het kind niets wil of kan vertellen
- houd het tempo van het kind aan, niet alles hoeft in één gesprek
- laat het kind niet merken dat je van het verhaal schrikt
- Val de verzorgers (of andere belangrijke personen voor het kind) niet af, in verband met loyaliteitsgevoelens
- geef aan dat je niet geheim kunt houden wat het kind vertelt. Leg uit dat je met anderen gaat kijken hoe je het beste kunt helpen. Leg het kind uit dat je het op de hoogte houdt van elke stap die je neemt. Het kind moet nooit zelf de verantwoordelijkheid krijgen in de keuze van de te nemen stappen
- vertel het kind dat het heel knap is dat hij/zij het allemaal zo goed kan vertellen
- let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen van het kind
- stel geen "waarom"-vragen
- stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.

Kindermishandeling aanpakken is een zaak van volwassenen

Het doel van een gesprek met een kind is het ondersteunen en het laten uiten van gevoelens en gedachten van het kind. Het doel van een gesprek is niet om via het kind de situatie te onderzoeken. Het kind is het slachtoffer en kan hierdoor in een onveilige situatie terecht komen of gaan worstelen met loyaliteit ten opzichte van de verzorger. Het is belangrijk dat de beroepskracht zich bewust is van de sterke loyaliteitsgevoelens van een kind ten opzichte van zijn/haar verzorgers. De beroepskracht moet in het gesprek met het kind nooit de verzorgers afvallen, al hebben ze nog zulke afschuwelijke dingen gedaan. Het kind zal over het algemeen geen vertrouwen meer hebben in iemand die zijn verzorgers veroordeelt. Wel kan het gevoel van het kind worden verwoord of bevestigd.

Wees bij een vermoeden van seksueel misbruik terughoudend in het gesprek met het kind in verband met mogelijke toekomstige bewijslast. Wees met name voorzichtig met het stellen van gesloten vragen. Hierdoor kan het namelijk gebeuren dat het kind woorden in de mond gelegd wordt. Het gesprek heeft niet tot doel het bewijs van seksueel misbruik te leveren. Laat dat over aan een deskundige op het gebied van letselduiding en vraag advies bij Veilig Thuis. Indien er vermoedens zijn van een mogelijk geweld- of zedendelict door een collega is het belangrijk dat een bevoegde deskundige het kind hoort. De kinderopvangorganisatie dient conform de stappen uit route 2 'Route bij signalen mogelijk geweld- of zedendelict door een collega' te handelen.

Beloof nooit geheimhouding

Het is belangrijk nooit op voorhand geheimhouding aan een kind te beloven. Veel kinderen willen in eerste instantie alleen iets vertellen als wordt beloofd om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte wordt gegeven, komt de beroepskracht voor een groot dilemma te staan als het kind vertelt dat het mishandeld wordt: hij moet dan of het vertrouwen van het kind schaden of medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. De beroepskracht die een kind geheimhouding belooft uit angst dat het kind anders blijft zwijgen, moet zich bewust zijn van de consequenties van deze belofte.

Als een beroepskracht geen geheimhouding wil toezeggen kan hij/zij het kind wel beloven dat hij/zij geen stappen zal ondernemen zonder dit van tevoren aan het kind te vertellen.

Gesprek met de verzorger(s)

Normaal gesproken zal een gesprek over de signalen worden gevoerd met de verzorgers. Dit is niet alleen van belang als de verzorgers mogelijkwijs betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. De verzorgers behoren te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

In het gesprek met de verzorger gaat het er om dat de beroepskracht of de aandachtsfunctionaris:

- het doel van het gesprek uitlegt
- de signalen, dit wil zeggen de feiten die hij/zij heeft vastgesteld en de waarnemingen die hij/zij heeft gedaan, bespreekt
- de verzorger uitnodigt om daarop te reageren
- de reactie van de verzorger interpreteert en dit checkt bij de verzorger

Voorkomen moet worden dat de beroepskracht eigen meningen of interpretaties van feiten ter sprake brengt.

Een gesprek met (een van) de verzorgers kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen. Bijvoorbeeld als de beroepskracht redenen heeft om aan te nemen dat hij/zij het kind dan uit het oog zal verliezen omdat de verzorgers het kind bij de kinderopvangorganisatie weg zullen halen of niet meer zullen brengen of dat het geweld zal escaleren. Overleg dit altijd met de leidinggevende. Het is belangrijk ook dit vast te leggen in het kinddossier.

Bijlage 4: Observatie `Is vermoeden van KMH gegrond`

Kindercentrum:	Thuisbij Kortenhoef
Naam, leeftijd	
Naam pm:	
Datum:	

Sinds wanneer is het kind op het kindercentrum?			
Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?	☐ Laatste weken ☐ Laatste maanden ☐ Sinds...		
Beschrijf het opvallende gedrag:	<table border="0"> <tr> <td> ☐ (zeer) meegaand gedrag ☐ gebrek aan vertrouwen in anderen ☐ ouwelijk, zorgelijk gedrag ☐ verzet, passief ☐ verzet, actief ☐ agressief ☐ angstig </td> <td> ☐ druk ☐ negatief zelfbeeld ☐ angst voor lichamelijk contact ☐ seksueel uitdagend gedrag ☐ gespannen ☐ faalangstig ☐ anders... </td> </tr> </table>	☐ (zeer) meegaand gedrag ☐ gebrek aan vertrouwen in anderen ☐ ouwelijk, zorgelijk gedrag ☐ verzet, passief ☐ verzet, actief ☐ agressief ☐ angstig	☐ druk ☐ negatief zelfbeeld ☐ angst voor lichamelijk contact ☐ seksueel uitdagend gedrag ☐ gespannen ☐ faalangstig ☐ anders...
☐ (zeer) meegaand gedrag ☐ gebrek aan vertrouwen in anderen ☐ ouwelijk, zorgelijk gedrag ☐ verzet, passief ☐ verzet, actief ☐ agressief ☐ angstig	☐ druk ☐ negatief zelfbeeld ☐ angst voor lichamelijk contact ☐ seksueel uitdagend gedrag ☐ gespannen ☐ faalangstig ☐ anders...		
Hoe is het contact met broertjes/zusjes?	<table border="0"> <tr> <td> ☐ prettig ☐ geen aansluiting ☐ bang ☐ plagerig ☐ agressief naar jongere kinderen </td> <td> ☐ bazig ☐ wordt gepest ☐ pest broertje / zusje ☐ anders ... </td> </tr> </table>	☐ prettig ☐ geen aansluiting ☐ bang ☐ plagerig ☐ agressief naar jongere kinderen	☐ bazig ☐ wordt gepest ☐ pest broertje / zusje ☐ anders ...
☐ prettig ☐ geen aansluiting ☐ bang ☐ plagerig ☐ agressief naar jongere kinderen	☐ bazig ☐ wordt gepest ☐ pest broertje / zusje ☐ anders ...		
Hoe is de verhouding tot andere kinderen?	<table border="0"> <tr> <td> ☐ prettig ☐ geen aansluiting ☐ bang ☐ plagerig ☐ agressief naar jongere kinderen </td> <td> ☐ bazig ☐ wordt gepest ☐ pest andere kinderen ☐ anders ... </td> </tr> </table>	☐ prettig ☐ geen aansluiting ☐ bang ☐ plagerig ☐ agressief naar jongere kinderen	☐ bazig ☐ wordt gepest ☐ pest andere kinderen ☐ anders ...
☐ prettig ☐ geen aansluiting ☐ bang ☐ plagerig ☐ agressief naar jongere kinderen	☐ bazig ☐ wordt gepest ☐ pest andere kinderen ☐ anders ...		
Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind?	<table border="0"> <tr> <td> ☐ over het algemeen verzorgd ☐ over het algemeen onverzorgd </td> <td> ☐ sterk wisselend ☐ anders ... </td> </tr> </table>	☐ over het algemeen verzorgd ☐ over het algemeen onverzorgd	☐ sterk wisselend ☐ anders ...
☐ over het algemeen verzorgd ☐ over het algemeen onverzorgd	☐ sterk wisselend ☐ anders ...		
Hoe is de verhouding tot moeder?			
Hoe is de verhouding tot vader?			
Hoe is de verhouding tot de beroepskrachten?			
Hoe is het contact tussen verzorgers en de beroepskracht?			
Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Vermeld indien mogelijk ook de bron.			
Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?			
Wat is bekend over eventuele broertjes of zusjes?			
Wat zijn volgens u de problemen?			

Bijlage 5: Sociale kaart

Sociale kaart Landelijke telefoonnummers:

Meldpunt Veilig Thuis (0800-2000 Bereikbaar 24/7 (gratis))
Kindertelefoon (0800-0432)
Slachtofferhulp (0900-0101)

Sociale kaart regio:

Advies- en Meldpunt Kindermishandeling / Veilig thuis
Steunpunt huiselijk geweld.
Veilig Thuis – 0800-2000
www.samen-veilig.nl
www.vooreenveiligthuis.nl

Centrum Jeugd en Gezin Gooi & Vechtstreek
T: (035) 692 63 50
E: jeugd@ggdgv.nl of website www.ggdgv.nl .

Vertrouwenspersoon Onderwijsinspectie
Voor personeel bij verdenking directie
Bereikbaar ma t/m vr van 8:00 tot 17:00
T: 0900 – 111 31 11
E: Contactformulier www.onderwijsinspectie.nl

Politie Gooi en Vechtstreek (Nood/spoed 112)
Postbus 8300 Bonairelaan 4-5
3503RH Utrecht 1213VH Hilversum
T: (0900) 88 44

Algemeen maatschappelijk werk Versa
Larenseweg 30 1221 CN Hilversum
T: (035) 623 11 00
www.versawelzijn.nl
Ondersteunen van de zelfredzaamheid en de eigen kracht, zodat mensen mee kunnen in de samenleving.

Huisarts Siebeling & Suijker (vd Heuvel)
Oudergaarde 2
1241 AX Kortenhoef
T: (035) 656 11 96

Huisartsenpraktijk Hoflaan (Luderhof / Stam)
Hoflaan 1
1241 XL Kortenhoef
T: (035) 656 16 16

Huisartsenpraktijk Curtevenne (Bakker)
Curtevenneweg 11a
1241 XZ Kortenhoef
T: (035) 656 18 66

Huisartsenpraktijk Bouwman / Stuldreher
Voorstraat 39
1394 CT Nederhorst den Berg
T: (0294) 25 12 03

Bijlage 6: Omgaan met de media

Als binnen een kinderopvangorganisatie een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe omgegaan zal worden met de pers. Naast onderstaande aandachtspunten kan ook de GGD hierbij ondersteuning bieden.

Enkele aandachtspunten bij het omgaan met de pers:

- Denk na over de keuze van een passieve of actieve opstelling. Door zelf de pers te informeren wordt wellicht erger voorkomen en wordt de regie min of meer in eigen handen gehouden.
- Wijs een vaste, liefst geoefende persoon aan die de contacten met de pers onderhoudt. Overweeg daarbij of een persoon van buiten het team (bijv. een bestuurlijk) te verkiezen is omdat deze toch wat verder van de zaak afstaat.
- Denk goed na over de boodschap: wat willen we wel/niet vertellen en hoe formuleren we dat kort en concreet?
- Selecteer: wie staan we wel te woord en wie niet?
- Noteer voorwaarden: bijv. vragen vooraf op papier, afspraken over inzien tekst voor publicatie.
- Wanneer wordt de pers ingelicht? In ieder geval niet voordat personeel, verzorgers en kinderen goed zijn ingelicht.
- Wat is ons belang en van (direct) betrokkenen om in te gaan op vragen van de pers? Wat is wenselijk, wat is nodig?
- Betracht openheid binnen grenzen: vertel de waarheid, tot de feitelijke kern beperkt. Noem geen namen, bewandel geen zijpaden.
- Zorg voor een adempauze: niet direct in bijvoorbeeld een live uitzending, vragen vooraf inzien, terug (laten) bellen, afspraak later op die dag.
- Doe de contacten met de pers nooit alleen: de boodschap samen met anderen voorbereiden, iemand meenemen of mee laten luisteren, samen evalueren.

Toegift: Beloof NOOIT geheimhouding

Beloof nooit op voorhand geheimhouding aan een kind. Veel kinderen willen in eerste instantie alleen iets vertellen als beloofd wordt om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte gegeven wordt, komt de beroepskracht voor een groot dilemma te staan als het kind vertelt dat het mishandelt wordt. Moet de beroepskracht dan de belofte breken en het vertrouwen van het kind schenden OF medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. Een belofte van geheimhouding heeft consequenties. Je kan wel beloven dat je het kind altijd eerst zal vertellen dat als je verdere stappen gaat ondernemen, dat je die dan eerst met het kind bespreekt.

Bijlage 7: Signalen die kunnen duiden op delict door collega

Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een collega

Wanneer een beroepskracht vermoedens heeft van een geweld- of zedendelict door een collega, is de beroepskracht verplicht dit te melden bij de houder.

1. Ongewenste omgangsvormen

Een beroepskracht of bemiddelingsmedewerker kan een niet-pluis-gevoel hebben over het gedrag van een andere collega of gastverzorger. Deze zullen vaak te maken hebben met ongewenste omgangsvormen. Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Onder ongewenste omgangsvormen worden handelingen verstaan van alle vormen van discriminatie, agressie, seksuele intimidatie, pesten en treiteren (hieronder beschreven). Ook gaat het om combinaties van dit gedrag en andere vormen van ongewenst gedrag die in het verlengde liggen of overeenkomen met het hieronder beschreven gedrag.

Seksuele intimidatie

Onder seksuele intimidatie wordt verstaan: ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:

- aanspreekvormen: bijvoorbeeld Alexia verbasteren tot Asexia
- kinderen aanspreken met "Hé lekker ding!"
- seksuele dubbelzinnigheden
- uitnodigen tot seksueel contact
- seksueel getinte grappen maken
- stoere verhalen over seksuele prestaties vertellen
- seksueel getinte opmerkingen maken over iemands uiterlijk

Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:

- handtastelijkheden
- dwingen tot zoenen, knuffelen, strelen, geslachtsgemeenschap
- geslachtsdelen (laten) strelen of betasten boven of onder de kleding
- uitkleden

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- staren, gluren, lonken
- iemand met de ogen uitkleden
- seksueel getinte cadeautjes geven
- confrontatie met kinderporno
- het kind (deels) ontbloot filmen of fotograferen
- het maken van obscene gebaren
- iemand seksueel geladen afbeeldingen/brieven/berichtjes sturen of geven.

Agressie en geweld

Er wordt gesproken van agressie en geweld als het kind psychisch en/of fysiek, verbaal of non-verbaal wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen. Er zijn vier vormen van agressie en geweld:

1. Verbaal: schelden, schreeuwen, treiteren en beledigen
2. Non-verbaal: tegen iemand aandrukken, vasthouden, expres naar je toetrekken
3. Psychisch: lastig vallen, onder druk zetten, bedreigen met fysiek geweld en irriteren
4. Fysiek: schoppen, slaan, bijten, vastgrijpen en klemzetten

Discriminatie

Onder discriminatie wordt verstaan: elke vorm van ongerechtvaardigd onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur die ten doel heeft of tot gevolg kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens in de werk- of studie-gerelateerde situatie teniet wordt gedaan of aangetast alsmede iedere uiting in woord, gebaar of geschrift. Hierbij is sprake van ontoelaatbare opvattingen over achterstelling van mensen, doelbewuste belediging of van grievend handelen jegens anderen op grond van diens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele geaardheid of op enige andere grond.

Pesten en treiteren

Onder pesten en treiteren wordt verstaan: gedragingen waarbij sprake is van stelselmatig, gedurende een langere periode, psychisch of fysiek vernederen, kwetsen of anderszins lastigvallen van een persoon.

2. Signalen met betrekking tot seksueel misbruik door een beroepskracht

- sterke afhankelijkheid van een kind ten opzichte van een beroepskracht
- beroepskracht of gastverzorger creëert een soort isolement rond het kind (bijvoorbeeld apart nemen zonder dat daar een duidelijke aanleiding voor is of dat daar verslag van volgt)
- veelvuldige seksistische uitingen
- gespannen sfeer in de opvang
- kind is bang, gespannen, wanneer specifieke beroepskracht dienst heeft of telkens wanneer het met de specifieke beroepskracht of gastverzorger te maken heeft
- extreem concurreren met kinderen/collega's om de aandacht van de verdachte beroepskracht.